

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

**Управління власним капіталом банку
(на матеріалах АТ КБ «Приватбанк»)**

Виконала:

слухачка магістратури за спеціальністю
072 Фінанси, банківська справа та страхування
Коцупей Дарія Олександрівна

Керівник: д.е.н., проф. Синчак В. П.

Рецензент:

(науковий ступінь, вчене
звання, прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ БАНКУ.....	6
1.1. Сутність власного капіталу банку та його необхідність в банківській діяльності.....	6
1.2. Наукові підходи до управління власним капіталом банку.....	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	22
2.1. Особливості управління формуванням власного капіталу банку.....	22
2.2. Аналіз достатності власного капіталу банку як інструмент управління.....	31
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ БАНКУ В УМОВАХ ЙОГО РОЗВИТКУ.....	41
3.1. Удосконалення управління нарощення власного капіталу банку за рахунок внутрішніх джерел	41
3.2. Стратегії підвищення капіталізації банку як результат оптимізації управління його власним капіталом	48
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з центральних ланок системи ринкових відносин в економіці є банки. Розвиток та удосконалення діяльності банків - необхідна умова створення дієвого ринкового механізму в Україні. Такі тенденції в діяльності банків як: концентрація капіталу, зростання конкуренції і впливу іноземних банків на національну економіку, впливають на активізацію процесів формування власного капіталу банків. Вітчизняний і зарубіжний досвід показав, що основною проблемою в процесі формування власного капіталу банку є не нарощування капіталу, а встановлення його оптимальної для конкретного банку величини з урахуванням таких факторів як: ризиковість розміщення активів, специфіка пасивних операцій, структура власності, галузева приналежність клієнтів.

Особливостями функціонування банків України є жорсткий контроль з боку Національного банку України за дотриманням економічних нормативів, базою для розрахунку яких є власний капітал. Можливість залучення банком додаткових коштів залежить від ефективності управління його власним капіталом. У зв'язку з цим, існує необхідність у створенні такої системи управління формуванням власного капіталу банку, яка забезпечувала б сталий розвиток банківської діяльності.

Окремі проблеми управління власним капіталом банку досліджували вітчизняні вчені: Ж.М. Довгань [18], О. В. Дзюблюк [54], В. І. Міщенко [40], А.М. Мороз [42], Л. О. Примостка [45], М. І. Савлук [50], Фостяк В. В. [55] та ін., а також зарубіжні: Г. Н. Белоглазова [9], Э. Дж. Долан [19], Л. П. Кроливецька [9] О. И. Лаврушин [10], Ф.С. Мишкін [41], П. С. Роуз [48], Дж.Ф. Синки [51] та ін. Хоча наукові напрацювання у цій сфері є доволі суттєвими, проте умови економічної нестабільності породжують нові проблеми в забезпеченні достатнього рівня капіталізації банків для обслуговування інвестиційних потреб національної економіки. В той же час, недостатньо дослідженими і висвітленими є питання методичних засад управління формуванням власного капіталу банку в умовах ринкової економіки. Тому

потребують сучасного висвітлення питання критеріїв вибору методів формування власного капіталу з огляду на міжнародні стандарти управління капіталом та підвищення вимог до якості банківського капіталу. Саме цим і обумовлено вибір теми наукового дослідження та його актуальність.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вивчення і узагальнення теоретико-методичних підходів та розробка пропозицій з удосконалення управління власним капіталом банків задля забезпечення ефективного їх функціонування в сучасних умовах.

Відповідно до поставленої мети у роботі визначено коло основних завдань, спрямованих на її досягнення, зокрема:

- вивчити теоретичну сутність власного капіталу банку та обґрунтувати його необхідність в банківській діяльності;
- розглянути наукові підходи до управління власним капіталом банку;
- розкрити особливості управління формування власного капіталу АТ КБ «Приватбанк»;
- здійснити аналіз достатності власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» як інструмента управління;
- запропонувати напрями удосконалення управління нарощенням власного капіталу банку за рахунок внутрішніх джерел;
- охарактеризувати стратегії підвищення капіталізації банку як результат оптимізації управління його власним капіталом банків.

Об'єктом дослідження є управління власним капіталом банку задля забезпечення його фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти управління власним капіталом АТ КБ «Приватбанк».

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою роботи стали фундаментальні наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем управління банківським капіталом. Для вирішення поставлених завдань у роботі використана система загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: історичний метод, метод абстрагування – для виявлення економічної сутності, функцій та ролі власного капіталу в діяльності банку;

метод порівняння – для вивчення тенденцій зміни обсягів і структури власного капіталу банків; методи статистичного аналізу (динамічні ряди) - в дослідженні закономірностей формування власного капіталу банку; табличні та графічні методи – для оцінки стану формування власного капіталу, визначення рівня його достатності; методи синтезу, аналізу та узагальнення - для виявлення сучасних стратегій управління процесом формування власного капіталу банку.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі акти України, документи нормативного і методичного характеру Національного банку України, що стосуються досліджуваної проблеми, матеріали періодичної преси, фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк»; наукові праці з теорії банківської справи, наукові дослідження у фахових економічних виданнях, матеріали періодичних видань з питань формування власного банківського капіталу банків та його управління; ресурси Інтернету.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення управління власним капіталом банку. Отримані результати дослідження можуть бути використані для прийняття ефективних рішень щодо вибору джерел нарощення власного капіталу АТ КБ «Приватбанк».

Апробація результатів дослідження. Окремі положення та отриманні результати магістерської роботи були оприлюднені на V Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації» (м. Хмельницький, 21-22 січня 2022р.) [33].

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінок; робота містить 11 таблиць, 7 рисунків і список використаних джерел із 58 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ БАНКУ

1.1. Сутність власного капіталу банку та його необхідність в банківській діяльності

Наявність власного капіталу – необхідна умова створення та успішної діяльності будь-якого комерційного підприємства, у тому числі й банку. Як відомо, банки є особливими учасниками фінансового ринку, що виконують посередницьку функцію у процесі залучення та розподілу грошових ресурсів, результативність виконання якої значною мірою залежить від ступеня забезпеченості банківських установ власним капіталом. Визначити роль і значення власного капіталу у формуванні сукупного капіталу банку можна лише за умови детального вивчення специфіки його походження з урахуванням економічної сутності та виконуваних функцій.

В економічній літературі на сьогодні існує чимало розбіжностей щодо тлумачення сутності поняття «власний капітал банку». Саме відсутність чіткого визначення власного капіталу банку призводить до ототожнення його з власними коштами, ресурсами, фондами банку, що ускладнює як теоретичні, так і практичні засади формування та використання власного капіталу банками.

Розглянемо розроблені в наукових колах підходи до трактування поняття «власний капітал банку». Вчені Заходу Ф. Мишкін, Е. Дж. Долан, К. Дж. Кемпбелл вважають так: «Різниця між банківськими активами і зобов'язаннями становить реальну величину власного капіталу банку, подану у формі акцій» [41, с. 258; 19, с. 84]. За таким твердженням чітко відстежується бухгалтерський підхід: власний капітал банку виступає розрахунковою величиною, а за основу його визначення взято лише порядок обчислення й оцінювання категорії. Аналогічне трактування подано і в Законі України «Про банки і банківську діяльність» [26].

Російський вчений О. І. Лаврушин розрізняє поняття власних коштів і власного капіталу банку: «Власні кошти – це всі пасиви, утворені у процесі внутрішньої діяльності банку..., власний капітал банку – розрахункова величина, яка вміщує ті статті власних коштів (і навіть залучених), які за економічним змістом можуть виконувати функції капіталу банку» [10, с. 72]. В такому тлумаченні власний капітал виступає як вузьке поняття, а власні кошти банку – як широке, загальне; до того ж, не зрозуміло, які саме залучені кошти слід зараховувати до складу власного капіталу. Зазначимо, що укладачі «Енциклопедії банківської справи України» власний капітал розглядають як «власні кошти банку, тобто сукупність різних коштів, фондів, призначених для забезпечення комерційної і господарської діяльності банку та його фінансової стабільності» [22, с. 143].

Словник банківських термінів дає визначення власних коштів банку як «грошових ресурсів, які належать банку і охоплюють фактично сплачений статутний фонд, резервний фонд, фонди економічного стимулювання, страхові та інші фонди, сформовані з прибутку, та нерозподілений прибуток» [53, с. 272]. У цих визначеннях власний капітал банку прирівнюється до власних коштів і є неоднорідною величиною: він розглядається як сукупність усіх його фондів, які слід розуміти як кошти, запаси, активи, що перебувають у розпорядженні банку.

Не зовсім вдалим, на нашу думку, є підхід групи вчених у складі: Г. Н. Белоглазової, Л. П. Кроливецької, В. В. Кисельова, П. Роуза та інших, які вважають, що власний капітал банку є лише сукупністю коштів, які внесли власники на момент створення банку [9; 30; 47]. Так, П. Роуз зазначає: «Поняття «банківський капітал стосується насамперед тих коштів, які внесли власники банку; він складається переважно з акціонерного капіталу, резервів і нерозподіленого прибутку» [47, с. 445]. Варто зауважити, що у такому твердженні виявився лише структурний підхід: вказується належність окремих статей балансу власникам банку без виділення напрямків використання власного капіталу банку.

Доволі лаконічне визначення власного капіталу банку дають вітчизняні дослідники О. Кириченко, І. Геленко й А. Ятченко, трактуючи його як «спеціально створювані фонди і резерви, які перебувають у розпорядженні банку впродовж усього періоду його функціонування» [8, с. 371], але при цьому вони зовсім не приділяють увагу напрямкам використання власного капіталу.

В. М. Шелудько власний капітал банку розуміє як «спеціально створені фонди та резерви, які використовуються банком протягом всього періоду його функціонування і призначені для поглинання можливих збитків та забезпечення економічної стабільності банку» [58, с. 275]. В цьому визначенні виявився функціональний підхід: залишаються невідомими джерела формування власного капіталу й те, хто є власником «створюваних фондів і резервів», адже банківська установа має у своєму розпорядженні як власний та залучений, так і позичений капітал.

Зважаючи на вищевикладене й аналізуючи напрацювання вчених-економістів щодо сутності власного капіталу банку, пропонуємо дати таке його визначення: власний капітал банку – це складова капіталу банку, що є сукупністю грошових коштів, матеріальних та нематеріальних цінностей, які виражені у грошовій формі, сформовані за рахунок коштів власників і перебувають у власності банку, а також відповідають певним вимогам та використовуються в процесі банківської діяльності з метою отримання прибутку, гарантування фінансової стійкості, ліквідності й забезпечення довіри до установи банку.

Власний капітал банку має першорядне значення в забезпеченні фінансової стійкості, міцності й надійності банку. У вигляді акціонерного (пайового) капіталу, кошти якого формують статутний фонд, власний капітал є невід'ємною складовою на початковому етапі створення банку, а також він відіграє не менш важливу роль у процесі забезпечення його ефективної діяльності в наступних періодах. Частка власного капіталу в сукупних банківських пасивах незначна: вона вважається достатньою, якщо становить 8-12% [54]. Для порівняння: в інших сферах підприємницької діяльності питома

вага власного капіталу має бути більшою, ніж 50% вартості майна. Така специфіка структури складових капіталу банку пояснюється тим, що [54, с. 27]:

- «по-перше, комерційні банки є особливими економічними суб'єктами, що виступають на ринку в ролі фінансових посередників, здійснюючи мобілізацію тимчасово вільних грошових ресурсів з подальшим їхнім розміщенням серед фізичних та юридичних осіб, які мають потребу в них. При цьому комерційні банки надають вкладникам спеціалізовані послуги і можливість отримати дохід на вкладений капітал, а також забезпечують збереженість й ефективне управління такими коштами;

- по-друге, власний капітал для банку слугує основою для залучення коштів інших суб'єктів ринку. Банки працюють з ними переважно для захисту інтересів вкладників і кредиторів, у чому й виявляється захисна функція власного капіталу банку;

- по-третє, комерційні банки мають більше можливостей для мобілізації грошових ресурсів, що, відповідно, знижує їхню потребу у власному капіталі, оскільки капітал банку вкладається в активи з високим ступенем ліквідності, які у будь-який момент легко реалізувати й отримати грошові ресурси, тоді як на підприємствах інших галузей вкладення капіталу здійснюється переважно у важколіквідні активи. Все це зумовлює значно нижчий рівень співвідношення між власним і залученим капіталами для банківських установ, порівняно з підприємствами інших галузей, де власний капітал має значною мірою переважати над залученим капіталом».

Зауважимо, що кращому розумінню сутності власного капіталу банку сприяє його класифікація за різними ознаками: організаційно-правовою формою діяльності, формами вкладення та власності, характером використання, способом розрахунку і джерелами формування (додаток А). На нашу думку, один із найважливіших критеріїв класифікації – це спосіб розрахунку власного капіталу банку. За цією ознакою виокремлюють балансовий та регулятивний капітали банку.

Балансовий капітал розраховується як різниця між балансовою вартістю банківських активів і зобов'язань, що визначається на звітну дату та

відображається у балансі банку. В складі балансового капіталу виділяють: сплачений статутний капітал, резервний та інші спеціальні фонди, створені за рахунок прибутку банку, результати переоцінки основних засобів, нематеріальних активів і цінних паперів, а також прибутки (збитки) минулих років та звітного року. Аналіз динаміки балансового капіталу дає уявлення про ступінь забезпеченості активів банку власним капіталом, а також про рівень надійності банківської установи з точки зору її фінансового стану.

З метою визначення величини регулятивного капіталу загальний власний банківський капітал 1-го і 2-го рівнів збільшується додатково на розмір субординованого боргу та зменшується на: вартість акцій, інших цінних паперів у торговому портфелі банку й у портфелі банку на продаж, вкладень у капітал асоційованих і дочірніх установ, на суми інших операцій. При цьому на розмір додаткового капіталу накладається обмеження – не більше, ніж 100% основного капіталу [29].

Власне кажучи, регулятивний капітал є сукупністю різноманітних балансових статей, що характеризують ризики банківської діяльності та можуть призвести до втрати власного капіталу. Тому розрахована величина регулятивного капіталу банку дає реальну оцінку розміру власного капіталу, орієнтовану на можливі втрати за ризиковими операціями банку. Саме це й зумовило використання регулятивного капіталу банками для розрахунку економічних нормативів, показників ефективності діяльності, оцінювання стабільності та надійності, а також центральним банком з метою управління банківським капіталом і контролю за дотриманням встановлених нормативів.

Суспільство зацікавлене у роботі надійних сучасних банків і отриманні банківських послуг, у той же час воно не бажає втрачати власні кошти від неефективної діяльності банків. Природньо, що вирішення цієї проблеми бере на себе держава і шукає інструменти, що допоможуть їй в цьому. Це обумовлено тим, що сучасна цивілізована держава не має права допустити руйнування економічних зв'язків у країні і деградації та мусить шукати шляхи їх упередження. Вона мусить за допомогою доступних їй засобів попереджати розвиток негативних подій і контролювати їх від початку створення нового банку.

Держава повинна, не втручаючись в ринковий механізм, забезпечувати економіку потужною стабільною банківською системою, якій довіряють населення і суб'єкти господарювання. Роль держави – це роль арбітра національних інтересів, це захист інтересів своїх жителів, встановлення норм поведінки, контроль за дотриманням цих норм. З цією метою вона розробляє і впроваджує систему пруденційного регулювання власного капіталу банків, яка виступає важливою складовою системи регулювання діяльності банків. Саме власний банківський капітал виступає тією цінністю для засновників банку, якою вони найбільше опікуються і намагаються зберегти та примножити. Для держави ж це джерело впливу на менеджмент банку з метою здійснення загальнодержавного регулювання. Регулюючі органи прагнуть впровадити у банківську стратегію прозоре, законне, правове, виважене проведення банківських операцій. Тому через встановлення нормативів, які регулюють банківський капітал, регулюючі органи спонукають банки підтримувати ці принципи. Звідси – беззаперечна необхідність здійснення керівної діяльності держави, направленої на регулювання власного капіталу банків [4].

Регулюючі органи надзвичайно зацікавлені у стабільній роботі як кожного окремого банку, так і банківської системи в цілому, в достатності їх власних коштів для покриття високого рівня банківських ризиків. Достатньо сформований капітал банку дозволяє подолати негативні наслідки банківських ризиків за рахунок спеціально сформованих для цих цілей резервів. При цьому, не зачіпаються інтереси клієнтів банку щодо повернення вкладених у банк коштів.

Як відомо, банки функціонують та реалізують свої функції в умовах суттєвої невизначеності та впливу на них середовища, що зумовлює, в певній мірі, випадковий характер змін їх показників діяльності, а також стану величини власного капіталу та його складових. Це вимагає, в свою чергу, від менеджерів і власників банку гнучкості в прийнятті та реалізації управлінських рішень, адаптації стратегії до поточної політики банку щодо формування власного капіталу, а також аналізу сценаріїв можливого розвитку банківської діяльності в майбутньому. Більш наглядно взаємозв'язок внутрішнього та

зовнішнього середовища функціонування банку характеризується такою причинно-наслідковою схемою (рис. 1.1).

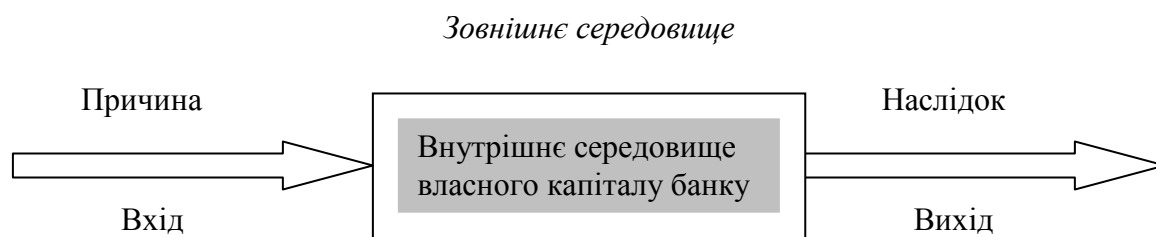

Рисунок 1.1. Схема взаємодії внутрішнього та зовнішнього середовища власного капіталу банку*

*Побудовано автором на основі опрацювання [11].

Виходячи із зазначеного вище, можна сформулювати такі причини, що зумовлюють необхідність формування банками власного капіталу [54]:

- банки концентрують на рахунках величезні обсяги коштів суспільства, члени якого у випадку банкрутства банку зазнають матеріальних збитків; тому банк повинен володіти достатнім розміром власного капіталу, який дозволить розрахуватися з вкладниками у випадку втрат від ризиків чи банкрутства;
- банки мусять підтримувати довіру вкладників до банківських установ задля підтримки стабільності банківської системи і недопущення послаблення цієї системи;
- для забезпечення стабільності банківської системи, кожен банк має співвідносити рівень ризику, на який наражається із можливістю покриття збитків за рахунок власних коштів;
- стимулювання конкуренції у банківській системі відбувається через запобігання надмірної концентрації власного капіталу в одному банку;
- значний розмір власного капіталу банку обмежує ризик банкрутства банків;
- вимоги до достатності банківського капіталу з боку регулюючих органів обмежують нечесні дії банків щодо операцій з коштами клієнтів, зважаючи на невисоку питому вагу власного капіталу самого банку в складі ресурсів, якими він оперує;
- достатньо сформований власний банківський капітал обмежує втрати держави, пов'язані зі страхуванням вкладів клієнтів банків;

- стабільні банки забезпечують суспільство необхідним розподілом національного доходу і національного багатства.

Підсумовуючи вищевикладене зауважимо: нагромадження власного банківського капіталу сприяє підвищенню фінансового потенціалу як окремого банку так і банківської системи у цілому. Стабільність кожного окремого банку захищає банківську систему від руйнівних системних криз. Для забезпечення цієї стабільності регулюючий орган використовує встановлення нормативних вимог до обсягу регулятивного капіталу банку з метою впливу на рішення власників та керівництва цього банку. Природа власного капіталу банку складна, що яскраво проявляється у його різновидах і складових. Тому й вимагає виваженого і обережного його управління та регулювання, яке є своєрідним втручанням у приватні інтереси кожного банку.

1.2. Наукові підходи до управління власним капіталом банку

Сучасний стан банківської системи України характеризується погіршенням фінансових результатів діяльності банків, наявністю банківських установ, які знаходяться на межі банкрутства чи перебувають у стадії ліквідації, значними обсягами неякісних активів (проблемних кредитів). За таких умов наявність власного капіталу, адекватного за обсягами структурі активам і пасивам банків набуває особливої ваги, а питання ефективного управління ним стає головним у банківському менеджменті.

Система державного управління капіталом банків в Україні, як і в багатьох країнах світу, побудована на основі регулюючої функції банківського капіталу. Виконання банківським капіталом цієї функції на практиці означає заходи регулюючих органів держави щодо створення конкурентного, безпечного, надійного банківського середовища, якому довіряє суспільство.

На сьогодні в економічній літературі існують близькі за змістом поняття – «управління банківським капіталом» і «нагляд за достатністю капіталу банку». Їх тлумачення відрізняються у вітчизняній практиці від тих, які

використовуються у розвинених країнах світу. Зауважимо, що в таких трактуваннях мається на увазі власний капітал банку, оскільки залучені та позичені ресурси банку розтлумачать в багатьох наукових джерелах як банківські зобов'язання.

Сучасний процес управління банківським капіталом у світі, великий вклад в міжнародне поширення якого зробив Базельський комітет з банківського нагляду і принципи якого використовуються у вітчизняній практиці регулювання банківської діяльності, отримав назву пруденційного нагляду за банківським капіталом, або «розумне управління», що означає спостереження за підтримкою банками адекватного рівня власного капіталу з метою недопущення перекладання на вкладників і кредиторів банків зависокого рівня ризиків, а також підтримка розвитку, конкуренції, стабільності та надійності банківської системи [45,].

Відповідно до Директиви Ради ЄС 89/299/ЕЕС від 17.04.1989 року в основі спільних основних стандартів на власні кошти кредитних установ, тобто стандартів нагляду за достатністю капіталу банків, є координація у банківській сфері, створення рівних конкурентних умов для учасників банківських змагань, посилення банківської системи та забезпечення розвитку фінансових ринків [17].

У новій редакції угоди про стандарти та вимоги до достатності капіталу для банківських організацій Базельського комітету з банківського нагляду зазначено, що вона спрямована на гармонізацію позицій на міжнародному рівні правил, якими керуються банки у процесі визначення достатності власного капіталу, методів кількісного вимірювання достатності капіталу та мінімальних заходів, які органу банківського регулювання рекомендується запровадити на практиці [2].

Для цього, національні регулюючі установи різних країн покликані шукати шляхи для зміцнення своїх спостережних функцій, розробляти часовий графік та конкретні процедури для забезпечення можливості впровадження нової редакції цієї угоди. Головною метою цього є забезпечення найбільших переваг для національних банківських систем, зміцнення їх ефективності та

стабільності, удосконалення методів регулювання капіталу банків з урахуванням змін, що відбуваються в банківській практиці. В результаті, зусилля органів банківського нагляду забезпечують досягнення нових сучасних завдань регулювання банківського капіталу. Отже вищенаведене дозволяє стверджувати про певне ототожнення понять нагляду і регулювання банківського капіталу.

Варто також зауважити, що у вітчизняній практиці, внаслідок національних особливостей, крім поняття «управління капіталом банку» використовуються поняття «банківське регулювання» і «банківський нагляд». Так, у вітчизняному банківському законодавстві банківське регулювання розглядається як одна з функцій НБУ, що включає порядок здійснення банківського нагляду; у той же час, банківський нагляд тлумачиться як система контролю за дотриманням банками та іншими фінансово-кредитними установами законодавства України та встановлених нормативів [26].

Аналогічно тлумачення поняття «нагляд за капіталом банків» в українській практиці відрізняється від тлумачення поняття «регулювання банківського капіталу». В Україні в поняття «нагляд за достатністю капіталу банків» вкладається зміст контролю за дотриманням встановлених нормативних вимог НБУ щодо достатності банківського капіталу, а не регулювання його обсягу.

На нашу думку, вживання поняття «регулювання банківського капіталу» є значно ширшим за змістом і проблемністю стосовно вітчизняної практики, ніж поняття «нагляд за достатністю банківського капіталу», яке є складовою частиною процесу регулювання банківського капіталу, тоді як на заході термін «нагляд за достатністю банківського капіталу» означає саме регулювання його відносної і абсолютної величини із метою забезпечення ефективного і стабільного розвитку банківської системи, підтримання конкуренції у банківській сфері.

Враховуючи вищевикладене відзначимо, що управління власним капіталом банку являє собою сукупність форм, методів і прийомів управління з метою забезпечення необхідного рівня його достатності та адекватності, а

також фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та прибутковості банку. Щодо регулювання банківського капіталу, то на наш погляд, це поняття слід вживати саме тоді, коли мова йде про управління власним капіталом банку. Тому при проведенні даного дослідження будуть використовуватися терміни «управління власним капіталом банку» і «регулювання банківського капіталу» за змістовою потребою та необхідністю.

На думку Гордієнко Т. та Сидоренко В. управління власним капіталом банку - це сукупність стратегічних рішень, які [14 с.105-106]:

- «регулюють формування та розподіл капіталу;
- спрямовані на збалансованість прибутковості та ризиків, так щоб забезпечувати стабільне зростання вартості банку, без ризику для його іміджу та задля задоволення потреб власників і вимог законодавства;
- ґрунтуються на трьох основних стратегіях: максимальної віддачі капіталу, підтримки ліквідності, збалансування рівня прибутковості та ліквідності».

Автор підручника з фінансового менеджменту в банку, Примостка Л. О. акцентує увагу на методах визначення величини та рівня достатності власного капіталу банку, а також методах управління банківським капіталом [45].

Враховуючи такі різнопланові підходи до трактування сутності управління банківським капіталом відмітимо, що управління власним капіталом банку являє собою сукупність форм, методів і прийомів управління власним капіталом з метою забезпечення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та прибутковості банку.

Вважаємо за доцільне розглянути елементи системи управління власним капіталом банку, яка застосовується в Україні та інших країнах світу у вигляді наступної моделі (рис. 1.2), яка дозволяє дослідити його як єдиний процес, що має мету і завдання, об'єкт та предмет, принципи, органи та інструменти регулювання.

Як видно з рис. 1.2, в системі управління власним капіталом банку окрім цілей, завдань і принципів доцільно виокремити об'єкт, методи, суб'єкт управління. Розглянемо їх більш детально.

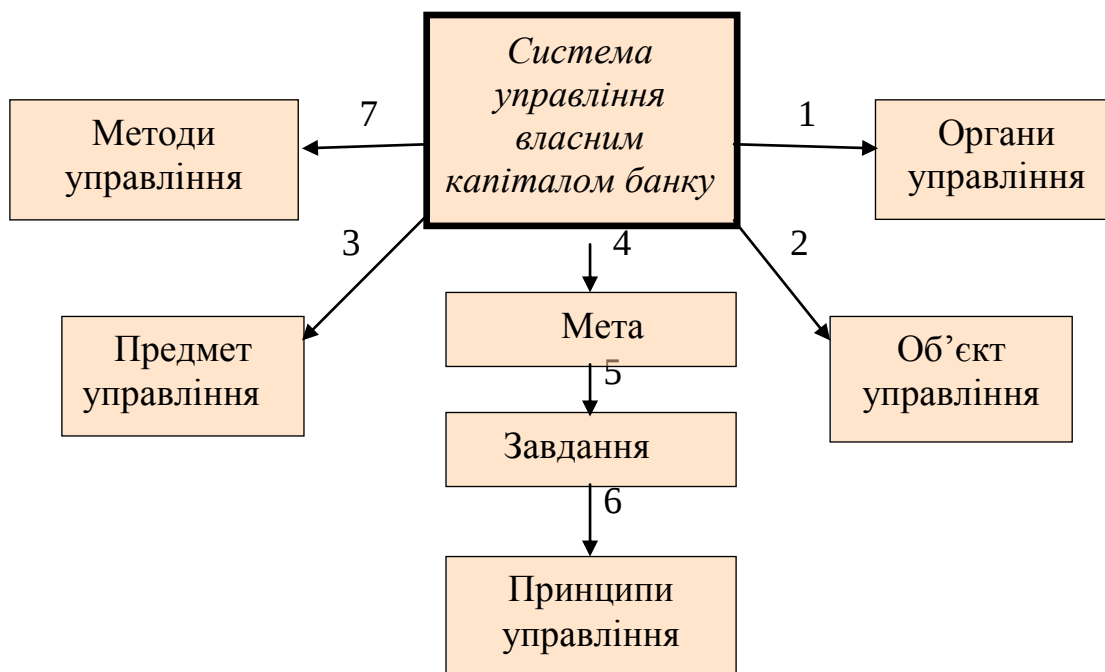

Рисунок 1.2. Модель системи управління власним капіталом банку*

*Побудовано автором на основі опрацювання [45; 48; 52; 56]

Головним *органом управління* та регулювання банківським капіталом традиційно є центральний банк країни, який має економічну та юридичну незалежність від уряду. Поряд з цим, він реалізує грошово-кредитну політику уряду, здійснює емісію національних грошей, управляє офіційними валютними резервами, є банком держави і всіх інших кредитних інститутів. Також це є загальнонаціональний інститут, який діє не заради власної комерції, а в інтересах держави і в інтересах стійкості грошового обороту. Йому надане право встановлювати нормативні вимоги до параметрів діяльності банків і застосовувати засоби впливу за їх порушення з метою забезпечення надійності банківської системи в цілому. В Україні регулювання банківського капіталу здійснює центральний банк країни – НБУ [56].

До органів управління власним капіталом банку відносяться також усі внутрішні та зовнішні зацікавлені особи в ефективному функціонуванні банку, зокрема: рада директорів банку; власники, засновники, акціонери банку; фінансові менеджери, ризик-менеджери, фондова та валютна біржі, консалтингові фірми, рейтингові агентства та інші.

Об'єкт управління являє собою цілісну систему, під якою слід розуміти сукупність взаємодіючих елементів, функціонування яких повинно забезпечити підсистеми нижчого рівня: система управління ризиками, система внутрішнього контролю і аудиту, інформаційна система, система моніторингу тощо. Таким об'єктом управління за даною моделлю (рис. 1.2) є власний капітал банку. Дещо розширює розуміння об'єкта управління поняття «предмет управління».

Предметом управління виступає сукупність економічних відносин банку, що виникають у процесі формування та поповнення його власного капіталу.

Досить вдало розкриває предмет управління власним капіталом банку професорка Довгань Ж.М., яка вважає що «в практиці управління власним капіталом є такі складові [18]:

- 1) управління мобілізацією капіталу - банки мають здійснювати оптимізацію мобілізації і структуризації власних коштів, яка орієнтована на мінімізацію витрат;
- 2) управління використанням капіталу, яке має бути орієнтоване на збереження і примноження цінностей управління потребою у власних коштах через розподіл останніх між окремими комерційними відділами банку відповідно до потреб і рентабельності».

Метою процесу управління власним капіталом банку є залучення та підтримка достатнього його обсягу для розширення діяльності та створення захисту банку та його вкладників від ризиків. Для українських банків актуальним залишається питання нарощування власного капіталу, тому й для більшості з них мета управління капіталом полягає в його поповненні.

- Доцільно виділити *основні завдання* управління власним капіталом банку:
- визначення загальної потреби банківської установи у власному капіталі для фінансування діяльності та забезпечення необхідних темпів економічного зростання;
 - вибір найбільш ефективних джерел поповнення власного капіталу;
 - оптимізація структури власного капіталу;

- визначення відповідності формування власного капіталу банку вимогам банківського законодавства України та принципам фінансової стійкості;
- оцінка виконання власним капіталом банку своїх функцій;
- створення інформаційної бази аналізу та оцінки;
- здійснення комплексної оцінки власного капіталу банку;
- аналіз ефективності управлінських рішень та сформованих висновків [56].

Методологія формування та реалізації системи управління власним капіталом банку передбачає розгляд і обґрунтування відповідних принципів, які дозволяють мінімізувати витрати. Ці принципи визначають вихідні правила, основні положення для досягнення ефективності функціонування як банківської установи, так і системи управління власним капіталом банку. Дотримання цих принципів дасть можливість банкам, з одного боку, найбільш ефективно управляти своїм власним капіталом щодо забезпечення його достатності, а з іншого боку, їх дотримання є важливим і для виконання власним капіталом банку своїх функцій. На наш погляд, доцільно дані принципи об'єднати в дві групи: загальні та спеціальні принципи, перелік і характеристика яких наведена в табл. 1.1.

Метод управління – це спосіб впливу суб'єкта управління на об'єкт за допомогою засобів та інструментів управління. Так, група вітчизняних вчених-дослідників (Кириченко О., Гіленко І., Роголь С., Сиротян С. та Нємой О.) пропонують розглядати два методи управління власним капіталом [8]:

- 1) метод внутрішніх джерел поповнення капіталу - головним джерелом зростання капіталу є нерозподілений прибуток банку;
- 2) метод зовнішніх джерел поповнення капіталу - емісія акцій, капітальних боргових зобов'язань (субординований борг); продаж активів та оренда нерухомості.

Детальніша характеристика доступних методів управління власним капіталом банку наведена в додатку Б.

Для забезпечення високого рівня ефективності системи управління власним капіталом її елементи, принципи та методи повинні відповідати таким критеріям:

Таблиця 1.1. Принципи управління власним капіталом банку*

Група	Принципи управління	Характеристика принципів управління
Загальні принципи управління	Адаптивність	система управління власним капіталом банку не обмежена рамками одного банку, а постійно повинна реагувати на зміни зовнішнього середовища й своєчасно вносити корективи у дану систему.
	Наукова обґрунтованість	глибоке пізнання механізму дії економічних законів у фінансовій сфері, а також враховувати і зміни економічного середовища діяльності банків. Науково обґрунтована система управління власним капіталом банку має базуватися на дослідженні економічних умов функціонування банку а. також факторів, що її визначають задля найбільш повної відповідності потребам розвитку економіки держави.
	Комплексний підхід	дотримання логічного взаємозв'язку та послідовності здійснюваних заходів у сфері управління власним капіталом банку, їх відповідності стратегії, а також визначення тактичних методів і прийомів реалізації капітальної політики найбільш оптимальної для функціонування банківської установи.
	Єдність	тісний взаємозв'язком усіх елементів (складових власного капіталу, їх якістю, ціною власного капіталу), що дасть можливість досягнути поставлених цілей.
	Корпоративність	підвищення ролі ради директорів, покращення взаємодії між власниками і менеджерами банку, зміну вимог до їх ділової репутації тощо.
	Ефективність	відповідності системи управління власним капіталом головній стратегії діяльності банку і сприянні в отриманні прибутків та формуванні умов для прибуткової діяльності у перспективі; система управління власним капіталом повинна забезпечувати найкращі результати діяльності банку.
Спеціальні принципи управління	Забезпечення стійкості капітальної бази банку	постійний аналіз власного капіталу банку, визначення чистого власного капіталу й недопущення його зменшення, своєчасне та в повному обсязі формування резервного фонду та інших резервів банку.
	Безпека і підтримка надійності	формування капітальної бази банку базується на дотриманні банківського законодавства, нормативних вимог, а також виконанні економічних нормативів діяльності банку, що дозволяє попередити порушення.
	Забезпечення оптимального рівня витрат	дозволяє формувати оптимальні обсяги власного капіталу з найменшими витратами.
	Кореляція з політикою формування банківських зобов'язань	врахування усіх активних операцій, що вимагають залучення залучених ресурсів банком, а також передбачає оптимальне їх розміщення.
	Дотримання ринкової дисципліни	повне і своєчасне розкриття інформації щодо підходів, методів і процедур, що застосовуються в системі управління власним капіталом банку; фінансову прозорість банківської установи
	Автоматизація управлінської діяльності	автоматизацію інформаційних потоків, розрахунків та механізмів прийняття рішень
	Регіональність	врахування регіональних особливостей розвитку при формуванні та використанні власного капіталу банку

*Складно автором на основі опрацювання [8; 49; 52; 56].

- постійне існування та єдина адаптація застосовуваних методів оцінки та прогнозування стану індикаторів банківської діяльності;
- єдиний інформаційний простір, в межах якого приймаються рішення та прогножуються індикатори;
- взаємозв'язок стратегічного та оперативного рівня управління, що дасть можливість оцінити вплив поточних управлінських рішень на досягнуті стратегічні цілі розвитку банку.

Проведене дослідження наукових підходів і теоретичних основ управління капіталом показало, що власний капітал банку має чітко виражену правову основу та функціональне призначення. Система управління власним капіталом банку представляє собою реалізацію своєї головної мети – забезпечення максимізації прибутку власників банку в поточному і перспективному періоді. Невирішеною проблемою в теорії банківського менеджменту залишається відсутність науково-обґрунтованих методик довгострокового комплексного управління характеристиками власного капіталу банку, що враховують ризики його недостатності й дострокового повернення позикових коштів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Особливості управління формуванням власного капіталу банку

Проблему підвищення рівня капіталізації банківської системи України неможливо вирішити без належного обґрунтування системи управління формуванням власного капіталу банку, що викликає об'єктивну потребу в його визначенні як окремого поняття. На відміну від фінансового механізму діяльності банку, формування власного капіталу банку має більш прикладний характер і пов'язане з певними заходами, спрямованими на забезпечення банків достатнім обсягом власних коштів для здійснення ефективної діяльності та забезпечення конкурентоспроможності банківських установ.

Формування власного капіталу банку, з одного боку, зумовлене наявністю об'єктивно існуючих відносин, властивих банківській діяльності, а з іншого – воно активно впливає на них і може успішно працювати лише за умови оптимального використання всіх його складових.

Першочерговим кроком у реалізації банками функції фінансового посередництва є формування ними власного капіталу, який надалі зумовлює масштаби та напрямки здійснення активних операцій, а отже, й розмір прибутку. Від вдосконалення практики формування власного капіталу в значною мірою залежать перспективи його нарощення банками і зміцнення капітальної бази банківської системи країни.

Варто зауважити, що суттєвий вплив на можливості кожного конкретного банку щодо формування власного капіталу має організаційно-правова форма здійснення банківської діяльності. Відповідно до статті 6 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банки можуть бути створені у формі публічного акціонерного товариства або кооперативного банку; за формою власності банки на території нашої держави можуть бути зі стопроцентним українським капіталом, за участю іноземного капіталу або зі стопроцентним іноземним

капіталом. Банки можуть функціонувати як універсальні, або як спеціалізовані. За спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними та кліринговими [26].

З метою дослідження обсягів та зміни власного капіталу конкретного банку розглянемо більш детально особливості створення та діяльності досліджуваного банку.

АТ КБ «Приватбанк» був заснований у формі товариства із обмеженою відповідальністю 7.02.1992р., відповідно до установчого договору, а зареєстрований в НБУ через місяць - 19 березня під реєстраційним номером 92. Рішенням установчих зборів акціонерів від 06.07.2000р. банк був реорганізований шляхом зміни організаційно-правової форми у закрите акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк». У зв'язку з цим, 4.09.2000р. був зареєстрований перший статут ЗАТ «Приватбанк». 16.12.2016р. з метою запобігання виникнення нестабільності банківської системи України, держава взяла участь у виведенні Приватбанку з ринку шляхом його націоналізації. Так, держава в особі Міністерства фінансів у встановленому законодавством порядку, набула права власності на 100% акцій АТ КБ «Приватбанк». Станом на 01.01.2021р. єдиним акціонером досліджуваного банку, якому належить 100% його акцій, є держава. На сьогодні банк має 26 філій і 1 690 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі [24]. До того ж варто відмітити стрімкий розвиток послуг, технології Приват24, ІТ систем, а також розширення безготівкових та безконтактних платежів, біометрію, що сприяє зростанню кількості активних карток, операцій в цифрових каналах, ТСО та АТМ банку.

Джерелами фінансових ресурсів Приватбанку є: власний капітал, що складається з акціонерного капіталу та резервних фондів і прибутку; кошти клієнтів, з яких на кінець 2020 року близько 50% припадало на поточні високодиверсифіковані рахунки, переважно фізичних осіб; кошти міжбанківського ринку та рефінансування НБУ [24]. Більш детальний аналіз основних показників діяльності Приватбанку наведено у додатку В.

Як свідчать наведені у додатку В дані, активи АТ КБ «Приватбанк» протягом досліджуваного періоду стабільно збільшувались: у 2019р. на 11,3% більше, ніж у 2018р., та на 23,6% більше у 2020р. порівняно із 2019р. Капітал банку з 2018р. збільшився на 68,0% за рахунок зменшення накопиченого дефіциту у 2019р. на 21,1 млрд. грн. Без врахування резервів, за 2020р. було видано 55,0 млрд. грн. кредитів, що майже на 5 млрд. більше ніж у 2018р. Інвестиції збільшились на 41,1 млрд. грн. (224,6 млрд. грн. у 2020р. до 183,5 млрд. грн. у 2018р.). Позитивну динаміку також можна побачити при аналізі депозитів, які за три роки збільшились на 35%. Відтак, чистий прибуток ж досліджуваного банку за звітний рік склав 24,6 млрд. грн., що залишається максимальним показником для банківського сектору України, хоча в порівнянні із 2019р. його розмір зменшився на 24,8%, в той же час, напроти 2018 р. - зріс на 91,2%.

Варто також зазначити, що частка відсоткового прибутку АТ КБ «Приватбанк» з досліджуваній період порівняно із невідсотковим значно переважає: у 2019р. показники дещо приблизились до балансу, але вже в наступному році знову зайняли попередні позиції. Рентабельність активів у 2019р. спочатку зросла до 10,6%, а в 2020р. знизилась до 6,4%. Та ж тенденція прослідковується в зміні рентабельності власного капіталу (2018р. - 40,7%, 2019р. – 59,8%, 2020р. – 46,3%). Ліквідні активи збільшились протягом досліджуваного періоду майже вдвічі, що вказує на позитивні зміни в управлінні активами банку. Коефіцієнт гірину який показує, що на широкому проміжку його значень питома вага боргу має відносно невеликий вплив на вартість капіталу за три роки збільшився із 7,5% на 8,2%. Частка кредитів, наданих клієнтам у 2020р. в порівнянні із 2018р. зменшилась на 31,3%, а кредитні резерви зменшились на 6,4%.

Крім того, упродовж досліджуваного періоду АТ КБ «Приватбанк» зменшив кількість філій та відділень банку на 305 одиниць, що зумовлено політикою банку щодо зменшення витрат. До того ж, суттєвий вплив на це мали непередбачувані та неочікувані наслідки впливу пандемії на ситуацію. Загалом варто відмітити, що найбільш ефективною була діяльність

досліджуваного банку у 2019р., тоді як у 2020р. показники дещо зменшились через несприятливу загальноєкономічну ситуацію в Україні, яка зумовлена впливом коронавірусної інфекції COVID19. Відтак, упродовж досліджуваного нами періоду, діяльність АТ КБ «Приватбанк» мала позитивну динаміку: активи, власний капітал і чистий прибуток збільшили на 37,58%, 68,03% і 91,2% відповідно.

Політика банку направлена на ефективне управління всіма видами ресурсів, поліпшення фінансових показників діяльності та підвищення вартості його активів, а також на контроль за станом розвитку поточної ситуації з розповсюдженням коронавірусу та карантину і вживання своєчасних заходів за необхідності, для мінімізації будь-яких негативних наслідків наскільки це можливо. Пріоритетними напрямками в діяльності Приватбанку було і залишається підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфелю, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури та розвиток інновацій.

Згідно чинного законодавства України, розрізняють такі види власного капіталу банку [26]:

- капітал статутний - сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, які визначено у статуті;
- капітал приписний - сума грошових коштів у вільно конвертованій валюті, надана іноземним банком філії для її акредитації;
- капітал регулятивний - сукупність основного (включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний фонд покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів) та додаткового капіталів банку (включає нерозкриті резерви, резерви переоцінки, гібридні капітальні інструменти та субординований борг).

Аналіз показників власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за міжнародними стандартами вимагає врахування вимог Базельської угоди, що передбачає визначення структури капіталу, кредитних ризиків та позабалансових зобов'язань. Структуру складових власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020 рр. відображено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1. Обсяг і структура власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020 рр.*

(млн. грн.)

Складові власного капіталу	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	Сума	Частка, %	Сума	Частка, %	Сума	Частка, %	Сума	Частка, %	Сума	Частка, %
Акціонерний капітал	50695	-192,9	206060	869,2	206060	652,6	206060	377,2	206060	388,4
Емісійний дохід	23	-0,09	23	0,10	23	0,07	23	0,04	23	0,04
Внески у капітал	111591	-424,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Резерв переоцінки приміщень	842	-3,20	804	3,39	722	2,29	614	1,12	689	1,3
Нереалізований (збиток)/ прибуток від інвестицій цінних паперів	521	-1,98	(479)	-2,02	(3303)	-10,5	(1274)	-2,33	(2937)	-5,5
Результат від операцій з акціонером	9934	-37,80	12174	51,4	12174	38,6	12174	22,3	12174	22,9
Резерв переоцінки валют	29	-0,11	27	0,11	27	0,09	27	0,05	27	0,05
Накопичений дефіцит	(199919)	760,6	(194902)	822,0	(184129)	583,1	(162999)	-298,3	(162980)	-307,2
Разом	(26283)	100,0	23708	100,0	31575	100,0	54626	100,0	53056	100,0

*Примітка. Розраховано автором на основі фінансової звітності банку [55].

З наведених у табл. 2.1 даних, протягом досліджуваного періоду, балансовий капітал банку складався із: статутного капіталу, емісійних різниць, загальних резервів та фондів, результатів від інвестиційної діяльності та від операцій із акціонерами, а також результатів минулих років та звітного року, що очікують затвердження. Згідно фінансової звітності Приватбанку станом на 31.12.2016 року акціонерний капітал банку складав 50,6 млрд. грн., а вже у 2017 році після націоналізації його було збільшено на 406%. З того часу акціонерний капітал не змінювався та складав 206 млрд. грн. (рис. 2.1).

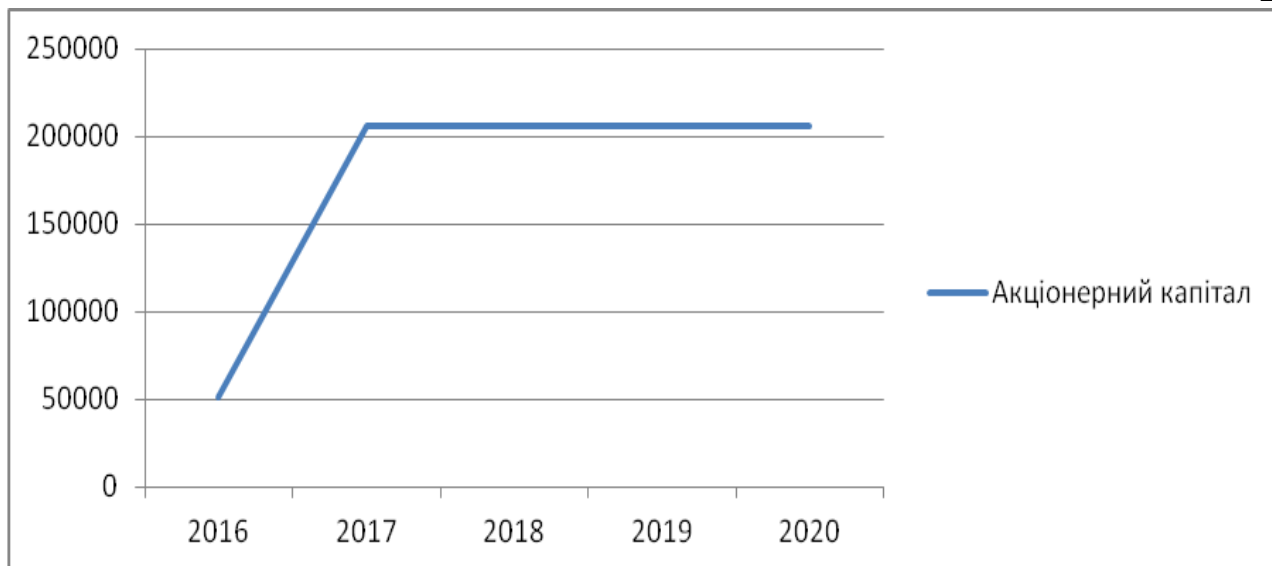

Рисунок 2.1. Динаміка сформованого акціонерного капіталу
АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020 рр.*

*Примітка. Побудовано автором на основі фінансової звітності банку [55].

Внаслідок проведеної націоналізації АТ КБ «Приватбанк» у 2016р. його статутний капітал був збільшений на 406,5% та протягом наступних років складав 206 млрд. грн. При цьому, загальна кількість ухвалених до випуску у 2020р. простих акцій банку складала 735,93 млн. штук номінальною вартістю 280 грн. за акцію [24].

За п'ять років власний капітал банку перебував в процесі постійних змін та коливань. Як свідчать дані табл. 2.2, акціонерний капітал даного банку у 2017р. порівняно з попереднім роком збільшився на 155365 млн. грн. внаслідок націоналізації. В наступні роки він залишався незмінним, як і емісійний дохід. Відмітимо, що на сьогодні зменшено вимоги до мінімального розміру статутного капіталу банків з 500 млн. грн. до 200 млн. грн., що зумовлена необхідністю приведення законодавчих вимог до мінімального розміру статутного капіталу діючих банків в Україні у відповідність до економічних реалій. Банки давно намагались скасувати норму в 500 млн. грн. мінімального капіталу, яку запровадили через кризу 2014-2015рр. в НБУ. Тому зараз банки мусять мати мінімальний розмір регулятивного капіталу саме 200 млн. грн. Зважаючи на ситуацію у банківській системі України, а також ураховуючи поточний стан економіки в умовах складної епідеміологічної ситуації, яка

склалась в країні та в світі, вважаємо, що зменшення вимог до мінімального розміру статутного капіталу діючих банків матиме стабілізуючий ефект [12].

В процесі своєї діяльності банківські установи створюють також резервний та спеціальні фонди, які зараховуються до власного капіталу банку шляхом проведення відповідних розрахунків. Спільним для таких фондів є те, що вони формуються за рахунок банківського чистого прибутку в результаті його розподілу. Наявність резервного фонду забезпечує стабільність діяльності банку, позитивно впливає на виконання банком своїх зобов'язань перед кредиторами й клієнтами і зменшує ймовірність банкрутства.

Таблиця 2.2. Динаміка власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016 -2020 рр.*

Показники	Відхилення									
	2017р. до 2016р.		2018 р. до 2017 р.		2019 р. до 2018 р.		2020 р. до 2019 р.		2020 р. до 2016 р.	
	млн. грн.	у %	млн. грн.	у %	млн. грн.	у %	млн. грн.	у %	млн. грн.	у %
Акціонерний капітал	155365	75,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	155365	75,4
Внески докапіталу	-111591	0,00	0	0,0	0	0	0	0	-111591	0
Резерв переоцінки приміщень	-38	-4,73	-82	-11,4	-108	-17,6	75	10,9	-153	-22,2
Нереалізований (збиток) / прибуток від інвестиції цінних паперів	-1000	208,8	-2824	85,5	2029	-159,3	-1663	56,6	-3458	117,7
Результат від операцій з акціонером	2240	18,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2240	18,4
Резерв переоцінки валют	-2	-7,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-2	-7,4
Накопичений дефіцит	5017	-2,6	10773	-5,8	21130	-12,9	19	-0,01	36939	-22,7
Разом	49991	210,9	7867	24,9	23051	42,2	-1570	-2,9	79339	149,5

*Примітка. Розраховано автором на основі фінансової звітності банку [55].

Варто вказати, що банки зобов'язані формувати резервний фонд на покриття непередбачених збитків по всіх статтях активів та позабалансових зобов'язань, мінімально необхідний розмір резервного фонду банку прив'язується безпосередньо до регулятивного капіталу, який є розрахунковим показником і пов'язаний зі змінами ризикованості банківської діяльності (банк має спрямовувати не менше, ніж 5% чистого прибутку на формування

резервного капіталу до досягнення його розміру 25% регулятивного капіталу) [26]. Частка резервного капіталу та інших фондів досліджуваного банку коливається впродовж досліджуваного періоду в межах 15-16% (див. табл. 2.3). Резервний капітал банку створюється для погашення непередбачених збитків по окремому виду витрат, які виникають в процесі його діяльності.

До складу власного капіталу банку входить ще й така складова, як результат переоцінки основних засобів і нематеріальних активів, поява якої стає можливою в результаті дозволеного проведення переоцінки банками своїх фіксованих активів зі зміною їхньої ринкової вартості, а також за рахунок довгострокового володіння деякими активами, показаними у балансі за первинною вартістю їхнього придбання. Результати таких операцій відображаються у банківському балансі як резерв переоцінки і зараховуються до складу регулятивного капіталу банку в розмірі, визначеному оцінною комісією та підтвердженому аудитором за умови проведення оцінювання майна з визначенням ринкової або поточної вартості витрат на основі використання порівняльного чи витратного підходів. Аналіз сформованих резервів банку показує що: резерви переоцінки приміщень зменшились на 153 млн. грн., або на 22,21%; резерви переоцінки валют зменшився на 2 млн. грн., або на 7,41% (див. табл. 2.1, 2.2). Більш наглядно динаміку сформованих банко резервів подано на рис. 2.2.

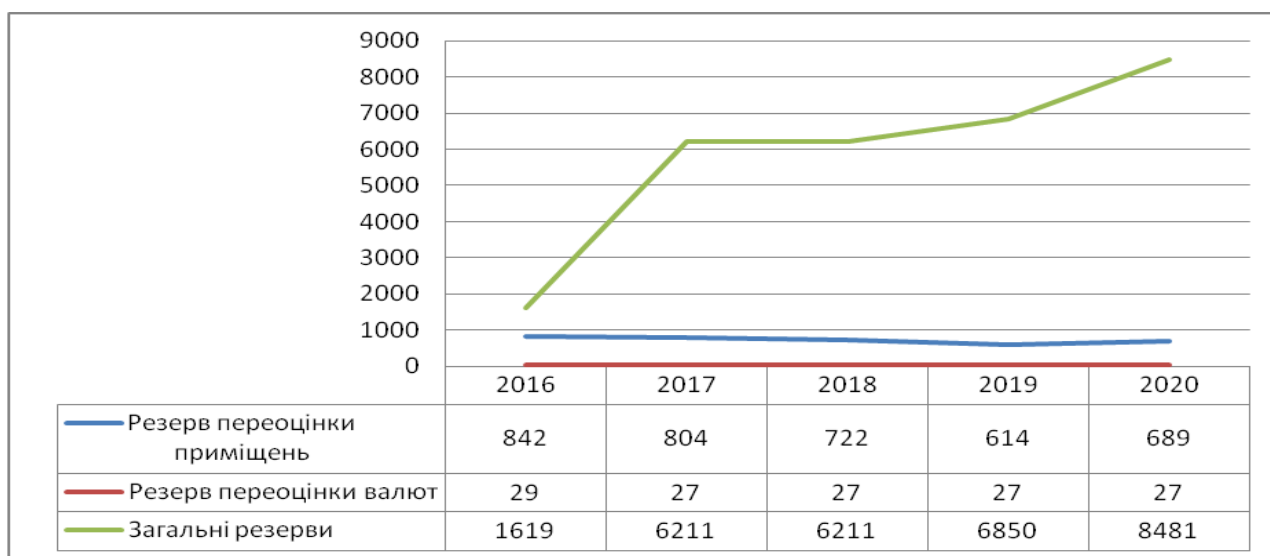

Рисунок 2.2 - Резервний капітал АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020 рр.*

*Примітка. Побудовано автором на основі фінансової звітності банку [55].

Одна з важливих складових і внутрішніх джерел формування власного капіталу банку – це прибуток, який створюється як залишок чистого прибутку після виплати нарахованих дивідендів, відрахувань у загальні резерви, резервний фонд та в інші резерви банку. Відповідно до вимог фінансового обліку нерозподілений прибуток банку вміщує результат минулих років, результат минулого року, що очікує затвердження зборами акціонерів і результат поточного року. Щодо результату звітнього року варто зазначити, що ознакою ефективного використання капіталу вважається частка прибутку звітнього року у власному капіталі в розмірі 10-15%. За даними табл. 2.1, відзначимо, що за п'ять років чистий прибуток банку зріс на 200799 млн. грн. Найефективніше банк працював у 2019 році – 32670 млн. грн., що на 24,82% більше ніж у 2020 році.

Таблиця 2.3. Доходи, витрати та сформований прибуток АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020 рр.*

Показники	2016 р.	2017р.		2018р.		2019р.		2020р.	
	Сума, млн. грн.	Сума, млн. грн.	у % до поперед. року	Сума, млн. грн.	у % до поперед. року	Сума, млн. грн.	у % до поперед. року	Сума, млн. грн.	у % до поперед. року
Чистий процентний дохід	3891	6112	157,1	16758	274,2	19679	117,4	21620	109,9
Комісійні доходи	10365	13211	127,5	19590	148,3	24575	125,5	27649	112,5
Комісійні витрати	-2205	-3017	136,8	-4402	145,9	-8888	201,9	-6386	71,8
Адміністративні та інші операційні витрати	-9906	-12240	123,6	-14041	114,7	-14502	103,3	-18087	124,7
Податок на прибуток	576	-26	-4,5	-9	34,6	-30	333,3	-25	83,3
Чистий прибуток	-176238	406	200,2	12846	3164,0	32670	254,3	24561	75,2

*Примітка. Побудовано автором на основі фінансової звітності банку [55].

Як видно з отриманих у табл. 2.3 даних, в результаті здійснених банком операцій із інвестиціями, показники збитковості від даних операцій зросли на майже 3458 млн. грн., що вказує на неефективність інвестиційної політики Приватбанку протягом досліджуваного періоду. Витрати банку зростали пропорційно його доходам, лише у 2020р., за рахунок впливу корона кризи, цей показник випереджував у зростанні доходи. Прибуток банку утворюється з

надходжень від банківської діяльності після покриття процентних, матеріальних та прирівняних до них витрат, а також витрат на оплату праці та внесення передбачених законодавством податків та інших платежів до бюджету. В той же час, результат від операцій з акціонером збільшився на 2240 млн. грн. Завдяки суттєвому збільшенню прибутків було значно зменшено накопичений дефіцит банку: в порівнянні із 2016р. у 2020р. він зменшився майже на 37 млрд. грн., або на 22,66%, що безумовно є позитивним показником діяльності банку за дані роки. Розподіл прибутку банку та покриття збитків визначається внутрішніми розпорядженнями вищого органу управління. Так, у 2020 р. при розподілі прибутку було виплачено 24457 млн. грн. дивідендів, тоді як у 2019р. - 11518 млн. грн.

Отже, особливості формування власного капіталу досліджуваного банку зумовлені не лише організаційно-правовою формою банківської діяльності (відкрите акціонерне товариство), а й тим, що банк є державним. Обсяги статутного (акціонерного) капіталу банку починаючи з 2017р. не змінювались, тобто держава як головний і єдиний акціонер не поповнювала статутного капіталу банку. Тому основним джерелом збільшення власного капіталу банку лід вважати прибуток як фінансовий результат його діяльності за звітний період. Саме за рахунок чистого прибутку банк формує й поповнює свій резервний капітал, а також може реінвестувати всю його величину або частину за згодою акціонера.

2.2. Аналіз достатності власного капіталу банку як інструмент управління

У банківській справі серед основних показників діяльності банку, його розвитку та управління головне місце займає показник достатності власного капіталу, або капітальної адекватності масштабам і характеру здійснюваних банком операцій. Достатній обсяг власного капіталу сприяє стабільному функціонуванню банківської установи й зниженню ризиків, що виникають у процесі її діяльності. Окрім цього, рівень адекватності власного капіталу

забезпечує відповідний ступінь довіри до банку з боку інвесторів, кредиторів та вкладників.

Банки здійснюють управління власним капіталом з метою забезпечення продовження діяльності банку максимізуючи прибутки акціонерів. В процесі управління власним капіталом банку основна мета полягає у забезпеченні дотримання вимог до капіталу, встановлених НБУ, спроможності банку функціонувати як безперервне діюче підприємство та утримувати обсяги капітальної бази на рівні, необхідному для забезпечення дотримання встановлених нормативів капіталу.

Управління власним капіталом банку має ґрунтуватися не лише на оцінці його вартості, а й на визначенні його достатності в контексті здійснюваних банком активних операцій. Варто зауважити, що достатність капіталу банку тісно пов'язана з його здатністю розраховуватися за всіма взятими на себе зобов'язаннями. Проте не слід ототожнювати поняття «достатність капіталу» з поточною платоспроможністю банку, оскільки на реальній здатності банку відповідати за своїми зобов'язаннями достатність капіталу може відобразитися лише в тому разі, якщо банку доведеться одночасно або протягом короткого періоду часу відповідати за всіма своїми зобов'язаннями, не маючи джерел поповнення капіталу.

Потрібно зазначити, що при визначенні достатності власного капіталу банку слід враховувати низку умов, існування яких зумовлено функціями власного капіталу банку, а необхідність їхнього здійснення пов'язана з діяльністю банку [57]:

- заснування й організації банківського бізнесу – власний капітал можна вважати достатнім, якщо він покриває всі витрати, передбачені планом розвитку банку і має певний запас, який дає змогу керівництву банку покривати також усі незаплановані витрати;
- компенсації поточних втрат банку, пов'язаних з неповерненням розміщених в активах коштів – капітал можна вважати достатнім, якщо він здатний покривати всі поточні втрати банку;
- надання нових послуг, впровадження нових банківських продуктів і програм,

закупівлі необхідного обладнання – капітал є достатнім, якщо всі передбачені та неочікувані витрати на зазначені цілі погашено за рахунок власного капіталу банку;

- утвердження у клієнтів переконань щодо стійкості та надійності функціонування банку – капітал є достатнім, якщо він: по-перше, відображає уявлення суспільства про величину капіталу фінансово стійкого банку, наявну на даний момент часу; по-друге, перевищує встановлене органами банківського нагляду мінімально допустиме значення цього показника;
- здійснення окремих операцій, ризик за якими обмежується розмірами власного капіталу, – його достатність визначається тим, наскільки суттєво або збалансовано розмір власного капіталу відповідає обсягам запланованих активних операцій банку.

Водночас, варто зважати на те, що виконання кожної з вищеназваних умов ще не забезпечить банку достатній для його діяльності рівень власного капіталу, який можна вважати таким лише при одночасному виконанні всіх умов у кожний окремий момент часу.

Достатній розмір власного капіталу створює своєрідний буфер, який дає змогу банкам залишатися платоспроможним та продовжувати свою діяльність, не зважаючи на можливі ризики й несприятливі ситуації на ринку. Очевидно, що «недокапіталізовані банки» піддаються значно більшим ризикам банкрутства у разі погіршення макроекономічних або інших умов у ринковій економіці. Водночас занадто капіталізований банк звичайно є низькоманевреним та неконкурентним на ринку капіталу і кредитних ресурсів. Через це загальним критерієм при вирішенні питання про достатність власного капіталу банку є підтримання його величини на такому рівні, при якому забезпечувався б, з одного боку, максимальний прибуток, а з іншого – ліквідність банківської установи [44]. Вважається, що банківська система України має сама вирішити питання про рівень достатності власного капіталу банків для задоволення нагальних потреб і потреб розвитку національної економіки, але на сьогодні вітчизняний ринок та банківська система ще не здатні вирішити цього питання самостійно.

Тому, очевидною стає необхідність регулювання власного капіталу банку наглядовими органами, головним представником яких на банківському ринку нашої держави є Національний банк України. У цьому контексті потрібно зауважити, що достатність власного капіталу в міжнародній практиці розглядається на основі двох позицій [18]:

- 1) інституційної – кожен банк повинен мати визначену мінімальну величину статутного фонду, власного (регулятивного) капіталу;
- 2) із точку зору співвідношення власного капіталу та ризиків банку.

Сутність інституційної норми достатності власного капіталу полягає в тому, що кожен банк як суспільний інститут, який має ліцензію на здійснення своєї діяльності, повинен володіти мінімальною величиною власного капіталу. Останнім часом підходи до оцінювання достатності власного капіталу банку на практиці істотно змінилися у бік удосконалення. Так, показники достатності власного капіталу банкіри та наглядові органи багатьох країн тривалий час, майже до середини ХХ ст., використовували групу коефіцієнтів на основі відношення власного капіталу до загальних депозитів банку, основна сутність якого полягала у розгляді власного капіталу банку як засобу захисту кредиторів.

Різновидом підходу до оцінки достатності капіталу на основі співвідношення власного капіталу й зобов'язань банку можна вважати систему, основою якої є фінансовий важіль (леверидж). Її сутність полягає у тому, щоб вибрати оптимальне співвідношення власного капіталу банку та його зобов'язань у допустимих межах для виконання нормативів регулюючих органів. Застосування методу фінансового важеля при визначенні достатності власного капіталу ставить банки перед вибором між ступенем своєї надійності з точки зору можливості протистояти непередбаченим несприятливим ситуаціям, який буде тим вищим, чим більша частка власного капіталу в загальних пасивах банку, і прибутковістю капіталу, яка за інших рівних умов буде тим більшою, чим менша питома вага власних коштів у пасивах банківської установи. Банки з високим коефіцієнтом використання позикового капіталу схильні мати високі

стимули до зміщення ризику, тоді як банківські установи з низьким ліквідним ризиком мають меншу схильність до зміщення ризику.

Проаналізуємо достатність власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» на основі співвідношення власного капіталу та банківських зобов'язань (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Аналіз достатності власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» відносно банківських зобов'язань у 2016-2020рр.*

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Власний капітал, млн. грн.	(26283)	23708	31575	54625	53056
Зобов'язання, млн. грн.	206116	230032	246545	255033	329586
Депозити юридичних осіб, млн. грн.	14675	12797	11385	10478	14704
Депозити фізичних осіб, млн. грн.	119519	119476	109778	99168	102374
Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями банку	-0,128	0,103	0,128	0,214	0,161
Співвідношення між власним капіталом і депозитами юридичних осіб	-1,791	1,853	2,773	5,213	3,608
Співвідношення між власним капіталом і депозитами фізичних осіб	-0,220	0,198	0,288	0,551	0,518

*Примітка. Розраховано автором на основі фінансової звітності банку [55].

Як видно з наведених у табл. 2.4 даних, навищими показники достатності власного капіталу відносно банківських зобов'язань були у 2019р., у 2020 р. вони дещо зменшились, що зумовлено загальноекономічною кризовою ситуацією в Україні, що викликана коронавірусною інфекцією. Варто також відмітити підвищення показника фінансового важіля у 2016-2019рр. і його зниження у 2020р. З іншого боку, високий рівень ліквідності при низькому рівні капіталу не лише підвищує вразливість банку до ризиків, а й обмежує його можливості щодо збільшення обсягів кредитування, запровадження інвестиційних рішень, а отже, й можливості розвитку реального сектору економіки. Тому, попри покращення показників, вони й досі безумовно потребують постійного контролю та використання ефективних методів управління. Також це стосується й співвідношення між власним капіталом та активами, які за п'ять років зросли вдвічі (у 2016 р. вони становили 179,8 млрд. грн., а у 2020 р. – 382,6 млрд. грн.), а власний капітал банку зріс у тричі.

На сьогодні управління величиною власного капіталу вітчизняних банків регулюється централізовано у відповідних нормативних актах НБУ на основі положень Базеля I і Базеля II за двома аспектами: інституційним – встановлення мінімальних вимог до розмірів статутного та регулятивного капіталів (Н1), і в аспекті співвідношення капіталу та ризиків банку – нормативи адекватності регулятивного капіталу (відповідно Н2, Н3) [29]. Реалізацією інституційної норми регулювання власного капіталу у вітчизняній банківській практиці є подання рекомендацій НБУ щодо мінімальних розмірів статутного та регулятивного капіталів.

Розглянемо особливості управління власним капіталом АТ КБ «Приватбанк», що здійснюється з допомогою контролю за дотриманням нормативів капіталу, які встановлені НБУ: Н1, Н2, Н3.

Регулятивний капітал (норматив Н1) – це показник, що складається із капіталів першого і другого рівня (основного та додаткового), основним призначенням якого є покриття наслідків від ризиків, які виникають в процесі діяльності та забезпечують захист коштів вкладників, фінансової стійкості та стабільності банківської діяльності. Основний капітал є незмінним й не підлягає передаванню, перерозподілу та повинен повністю покривати поточні збитки банку. Додатковий капітал має менш постійний характер та його розмір піддається змінам [21].

Проаналізуємо величину і динаміку регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк». Відповідно до існуючих вимог до власного капіталу, визначених НБУ, регулятивний капітал є сукупністю різноманітних балансових статей, що характеризують ризики банківської діяльності та можуть призвести до втрати власного капіталу. Тому розрахована величина регулятивного капіталу банку дає реальну оцінку розміру власного капіталу, орієнтовану на можливі втрати за ризиковими операціями банку. Саме це й зумовило використання регулятивного капіталу банками для розрахунку економічних нормативів, показників ефективності діяльності, оцінювання стабільності та надійності, а також центральним банком з метою контролю за дотриманням встановлених

нормативів. Склад і динаміка регулятивного капіталу досліджуваного банку подана в табл. 2.5.

Таблиця 2.5. Склад і динаміка регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020рр.*

Показники	Роки					Динаміка, %			
	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2017/ 2016	2018 / 2017	2019 / 2018	2020 / 2019
Основний капітал, млн. грн.	2913	17888	9851	9685	17644	6 раз	55,1	98,3	182,2
Додатковий капітал, млн. грн.	565	114	9851	9685	17644	20,2	8,6 раз	98,3	182,2
Вирахування, млн. грн.	(433)	(433)	(146)	(147)	(30)	100	33,7	100,7	20,4
Регулятивний капітал, млн. грн.	3136	17569	19556	19223	35257	5,6 раз	111,3	98,3	183,4

*Примітка. Складено автором за даними банку [15].

Як видно з наведених у табл. 2.5 даних, обсяги регулятивного капіталу банку мали тенденцію до зростання упродовж досліджуваного періоду за винятком 2019р., коли відбулося його зменшення порівняно з 2018р. на 2%, тоді як у 2020р. відбулося найбільше його зростання – на 83% проти 2019р. Варто відмітити суттєве нарощення додаткового капіталу у 2018-2020рр., тоді як основний капіталу зменшився у 2018-2019рр.

Аналізуючи структуру регулятивного капіталу, варто відмітити, що у 2016-2017рр. у АТ КБ «Приватбанк» переважав суттєво капітал 1-го рівня (основний), тоді як у 2018-2020рр. частка основного й додаткового капіталу у сформованому регулятивному капіталі становила 50% (рис. 2.3).

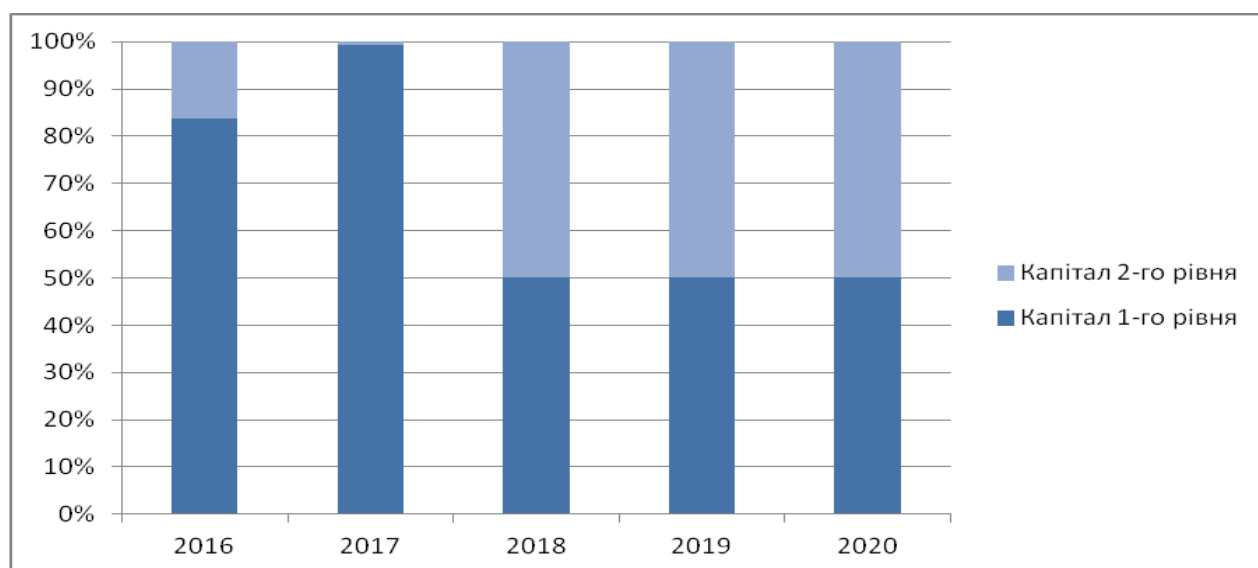

Рисунок 2.3 – Структура регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020рр.*

*Примітка. Побудовано автором на основі фінансової звітності банку [55].

В аспекті співвідношення власного капіталу та банківських ризиків регулювання рівня достатності власного капіталу для вітчизняних банків здійснюється на основі нормативів Н2 – адекватність регулятивного капіталу і Н3 – достатності основного капіталу. Головною метою встановлення цих нормативів стала необхідність запобігання надмірному перекаденню банками кредитного ризику та ризиків неповернення банківських активів на кредиторів і вкладників (Н2) та визначення спроможності банку захистити кредиторів і вкладників від непередбачуваних збитків, яких банк може зазнати у процесі своєї діяльності під впливом ризиків (Н3).

Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2) - відображає здатність банку своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями. В порядку обчислення нормативу Н2 дотримано вимог Базеля І щодо співвідношення регулятивного капіталу й сумарних активів і позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику за відповідними коефіцієнтами (0%, 10%, 20%, 50% і 100%) та зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями банку; також враховується сукупна сума відкритої валютної позиції банку за усіма валютами та банківськими металами. Мінімальне значення нормативу адекватності регулятивного капіталу з 1 березня 2004 р. має бути не менше, ніж 10% [29].

Норматив достатності основного капіталу (Н3) показує рівень достатності капіталу з огляду на загальний обсяг діяльності, незалежно від розміру різноманітних ризиків банку. Мінімальне значення нормативу Н3 має бути не менше, ніж 7% []. Аналіз зазначених нормативів достатності капіталу для даного банку відображено у табл. 2.6 та на рис. 2.4.

Таблиця 2.6. Нормативи достатності власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020 рр.*

Нормативи	Нормативне значення	Фактичне значення, %				
		2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2), %	Не менше 10	2,10	20,06	17,46	14,15	28,09
Норматив достатності основного капіталу (Н3), %	Не менше 7	1,95	17,67	8,79	7,13	14,06

*Примітка. Розраховано автором на основі офіційних даних НБУ [15].

Як видно з наведених у табл. 2.6 даних, у 2016р. банком зовсім не були дотримані вимоги НБУ що до адекватності регулятивного та достатності основного капіталу. Після націоналізації дане порушення було усунено й на сьогоднішній день АТ КБ «Приватбанк» лідирує серед інших банків за показниками Н2 і Н3, фактичні значення яких суттєво перевищують їх нормативні значення. Спостерігаємо стрімке нарощення даних нормативів капіталу у 2020р. майже вдвічі, що свідчить про достатні обсяги регулятивного й основного капіталів, необхідного для здійснення банком активних операцій на ринку. Станом на 1.01.2022р. значення нормативів Н2 і Н3 становили: 18,22% та 9,17% відповідно [55]. Динаміка усіх нормативів капіталу для даного банку подана на рис. 2.4.

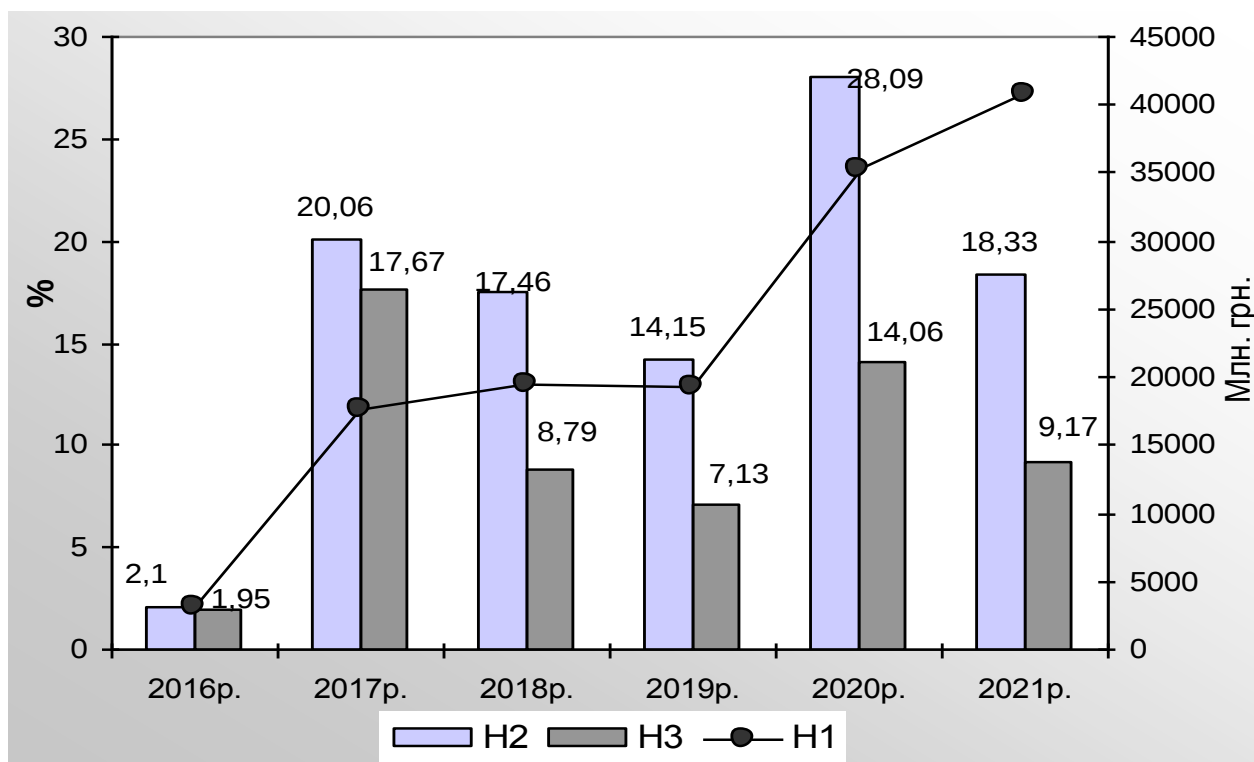

Рисунок 2.4 – Нормативи капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2021 рр.*

*Примітка. Побудовано автором на основі офіційних даних банку і НБУ [15; 16; 55].

Слід зауважити, що високі значення показників достатності власного капіталу досліджуваного банку у 2020р. свідчать про неефективне виконання банком своєї функції щодо залучення та розміщення тимчасово вільних ресурсів на ринку. При утриманні граничного розміру власного капіталу банком існує велика ймовірність виникнення проблеми невиконання нормативу адекватності регулятивного капіталу.

Отже, достатність власного (регулятивного) капіталу, з огляду на врахування при її розрахунку майже всіх ризиків банківської діяльності, є інтегральним показником оцінки стану якісної капіталізації та інструментом управління власним капіталом банків зокрема і системи банків загалом. Крім того, це основні інструменти управління величиною власного капіталу банку. Банку необхідно підтримувати показники достатності власного капіталу на високому рівні, що обумовлено досить високими ризиками операційного середовища, істотною концентрацією ризиків, у деяких випадках суттєвими ризиками за операціями з пов'язаними особами і високими темпами зростання.

Підвищення вимог щодо достатності власного капіталу банків без додаткової гнучкої методики фактичної оцінки рівня ризику активів може призвести до стримування можливостей для розвитку банку. Поступове впровадження нових рекомендацій Базельського комітету щодо регулювання обсягів мінімально необхідного капіталу, встановлення ринкової дисципліни та розкриття фінансової звітності дасть змогу отримати більш реальну оцінку достатності власного капіталу банків і сприятиме її наближенню до міжнародних стандартів.

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що формування власного капіталу банку повинне забезпечувати як виконання нормативів його діяльності, так і відповідну рентабельність власного капіталу, враховувати мету його створення та місце на ринку банківських послуг. Одним із головних завдань управління формуванням власного капіталу є оптимізація його структури з урахуванням рівня його дохідності і ризику. Достатність власного капіталу з огляду на врахування при її розрахунку майже всіх ризиків банківської діяльності є інтегральним показником оцінки стану капіталізації та інструментом управління власного капіталу банку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ БАНКУ В УМОВАХ ЙОГО РОЗВИТКУ

3.1. Удосконалення управління нарощенням власного капіталу банку за рахунок внутрішніх джерел

Одним із найбільш поширених методів поповнення власного капіталу серед вітчизняних банків є метод внутрішніх джерел поповнення капіталу, за яким головним джерелом зростання власного капіталу є нерозподілений прибуток банку, який виконує доволі цікаву роль, адже одночасно виступає елементом власного капіталу банку а також джерелом його формування - в частині поповнення резервного капіталу та нарощення – в частині реінвестування (капіталізації).

Реінвестування прибутку – найприйнятніша та порівняно дешева форма фінансування банку, який прагне розширити свою діяльність не витрачаючи на це додаткові ресурси. Саме цей спосіб поповнення власного капіталу є найдешевшим і не ризиковим взагалі. Такий підхід до нарощування власного капіталу не розширює кола його власників, а отже, дозволяє зберегти існуючу систему контролю за діяльністю банку й уникнути при цьому зниження доходності акцій внаслідок збільшення їх кількості в обігу.

Чистий прибуток, що залишився в розпорядженні банку після виплати податків, може бути спрямований на виконання двох основних завдань: 1) забезпечення певного рівня дивідендних виплат акціонерам; 2) достатнє фінансування діяльності банку [20]. Цілком очевидно, що дивідендна політика банку справляє значний вплив на можливості збільшення власного капіталу за рахунок внутрішніх джерел. Єдиним стримувальним фактором в такому питанні може бути згода, чи незгода акціонерів-власників банку не отримувати повного, чи часткового розміру належних їм дивідендів за результати діяльності банку за звітний рік. Оскільки досліджуваний нами банк має лише одного акціонера (в особі держави), то питання реінвестування прибутку перед

ним взагалі не стоїть, оскільки за дійсно реальної потреби в нарощенні капіталізації банку, держава може швидко прийняти рішення про невиплату дивідендів і спрямування неродподіленою прибутку на поповнення статутного і, відповідно, власного капіталу.

Завдання управління формуванням власного капіталу банку полягає у визначенні оптимального співвідношення між величиною прибутку, що спрямовується на поповнення власного капіталу, та розміром дивідендних виплат акціонерам банку. Низький рівень останніх приводить до зниження ринкової вартості акцій банку та спонукає власників до їх продажу, що означає вплив акціонерного капіталу з банку. Така дивідендна політика не заохочує потенційних інвесторів і може створити проблеми під час залучення капіталу у майбутньому, оскільки акції з низькими дивідендами не матимуть попиту на ринку.

Високий рівень дивідендних виплат приваблює акціонерів, але сповільнює процес накопичення капіталу. Це стримує зростання обсягу активних операцій, які генерують доходи банку, та підвищує загальний рівень ризику. Зниження надійності банку також може стати причиною впливу власного капіталу через продаж акціонерами своїх акцій, які стають надто ризикованими. Дивідендна політика впливає не лише на внутрішні джерела поповнення власного капіталу, а й на зовнішні, адже можливості додаткового залучення власного капіталу великою мірою визначаються розміром дивідендів.

Для вибору шляхів вдосконалення управління процесами нарощення власного капіталу банку варто проаналізувати коефіцієнти його зростання, адже саме вони відображають таку властивість власного капіталу як джерело самофінансування без використання зовнішніх джерел. Коефіцієнт внутрішнього зростання розраховується за формулою [1]:

$$\text{Квзр.} = (\text{ЧП} - \text{Д}) / \text{А}, \quad (3.1)$$

де: ЧП – чистий прибуток банку;

Д – дивіденди банку;

А – банківські активи.

Якщо банк не планує проводити додаткову емісію, основним джерелом нарощення капіталу буде реінвестований прибуток, який і використовується для розрахунку коефіцієнту стійкого зростання (характеризує максимально можливий темп зростання без зміни коефіцієнта фінансового ризику), який розраховується за формулою [1]:

$$K_{сзр.} = (ЧП - Д) / ВК_{п.}, \quad (3.2)$$

де $ВК_{п.}$ - власний капітал на початок звітного періоду.

Використовуючи зазначені формули обчислимо коефіцієнти внутрішнього та стійкого зростання за даними показників АТ КБ «Приватбанк» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Коефіцієнти внутрішнього та стійкого зростання АТ КБ «Приватбанк» у 2016-2020рр.*

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Чистий прибуток, млн. грн.	-176814	406	12846	32670	24561
Дивіденди, млн. грн.	-	-	26	11518	24457
Загальна сума активів, млн. грн.	179833	253740	278120	309659	382643
Власний капітал, млн. грн.	27510	-26283	23707	31574	54625
Коефіцієнт внутрішнього зростання	-0,98	0,002	0,05	0,07	0,0003
Коефіцієнт стійкого зростання	-6,43	-0,02	0,54	0,67	0,002

*Примітка. Розраховано на основі фінансової звітності банку [55].

При умові, що ідеальним значення коефіцієнта є 1, за даними табл. 3.1 очевидно, що протягом досліджуваного періоду АТ КБ «Приватбанк» мав низький рівень коефіцієнтів зростання. Найкращі показники можна побачити у 2019р., але за рахунок зменшення чистого прибутку у 2020р. вони погіршилися. Відповідно до досліджених коефіцієнтів, які показують рівень потенціалу та можливостей банку, можна зробити висновок, що без залучення зовнішніх джерел, на даному етапі АТ КБ «Приватбанк» буде складно розвиватись.

Внутрішня спроможність банку до капіталізації, яка характеризує його здатність нарощувати власний капітал саме за рахунок реінвестування частини нерозподіленого прибутку, розраховується так [51, с. 831]:

$$G = ROE \times k_r, \quad (3.3)$$

де G – рівень внутрішньої капіталізації;

ROE – прибутковість капіталу;

k_r – коефіцієнт накопичення чистого прибутку, що реінвестується банком.

Знаючи, яку частку нерозподіленого прибутку банківська установа спрямовує на дивідендні виплати акціонерам (k_v – коефіцієнт дивідендних виплат), можна легко знайти частку прибутку, що залишається банком для подальшого реінвестування:

$$k_r = 1 - k_v. \quad (3.4)$$

З метою визначення факторів, що мають безпосередній вплив на процес формування та нарощення власного банківського капіталу, застосуємо методику декомпозиційного аналізу власного капіталу – модель Дюпона, яка дає змогу дослідити залежність між показниками прибутковості та ризику банку [45, с. 70]:

$$ROE = ROA \times MK, \quad (3.5)$$

де ROA – прибутковість активів;

MK – мультиплікатор капіталу.

Необхідно звернути увагу на такий аспект: сутність аналізу Дюпона полягає в тому, що коефіцієнти формули (3.3) можна подати у вигляді множини інших співмножників:

$$ROE = SP \times PA \times MK, \quad (3.6)$$

де SP – маржа прибутку, яка визначається так: $SP = \frac{NP}{GE}$;

PA – дохідність активів, що розраховується так: $PA = \frac{GE}{A}$;

NP – чистий прибуток;

GE – валовий дохід;

A – сукупні активи.

Вищевикладене дає нам підстави стверджувати, що рівень внутрішньої капіталізації банку з урахуванням усіх факторів впливу визначається на основі такої залежності показників:

$$G = SP \times PA \times MK \times k_r. \quad (3.7)$$

Як видно, внутрішня здатність банку формувати і нарощувати капітал за рахунок прибутку характеризується багатофакторною мультиплікативною моделлю й залежить від маржі прибутку (SP), дохідності використання активів (PA), мультиплікатора капіталу (MK) та коефіцієнта реінвестування (k_r).

Слід зазначити, що збільшення будь-якого з цих факторів, безумовно, призведе до зростання рівня внутрішньої капіталізації банку. Тому при визначенні маржі прибутку (SP) необхідно враховувати зміни в динаміці частки резервів на можливі втрати за кредитами, сплачених податків, процентних і непроцентних доходів у валовому доході банку, а в дохідності використання активів (PA) потрібно врахувати зміни дохідності окремих їх категорій, які приносять процентний дохід та непроцентний дохід банку/

Для виявлення розміру впливу вищенаведених факторів на здатність банку нарощувати власний капітал за рахунок чистого прибутку вважаємо за доцільне проведення факторного аналізу рівня внутрішньої капіталізації банку на основі запропонованої моделі (3.7) за допомогою модифікованого методу ланцюгових підстановок у три етапи [41].

1. Визначення загальної зміни рівня внутрішньої капіталізації банку в звітному періоді порівняно з базовим (ΔG):

$$\Delta G = G' - G^0, \quad (3.8)$$

де G' – рівень внутрішньої капіталізації звітного періоду;

G^0 – рівень внутрішньої капіталізації попереднього періоду.

2. Оцінка кількісного впливу факторів на відхилення за рівнем внутрішньої капіталізації банку:

- вплив зміни маржі прибутку:

$$\Delta G_{SP} = (SP' - SP^0) \times PA^0 \times MK^0 \times k_r^0, \quad (3.9)$$

де $(SP' - SP^0)$ – відхилення маржі прибутку;

PA^0 – дохідність активів банку попереднього періоду;

MK^0 – мультиплікатор капіталу попереднього року;

k_r^0 – коефіцієнт реінвестування прибутку попереднього року;

- вплив зміни дохідності активів:

$$\Delta G_{PA} = SP' \times (PA' - PA^0) \times MK^0 \times k_r^0, \quad (3.10)$$

де SP' – маржа прибутку звітнього періоду;

$(PA' - PA^0)$ – відхилення за дохідністю банківських активів;

- вплив зміни мультиплікатора капіталу:

$$\Delta G_{MK} = SP' \times PA' \times (MK' - MK^0) \times k_r^0, \quad (3.11)$$

де PA' – дохідність банківських активів звітнього періоду;

$(MK' - MK^0)$ – відхилення мультиплікатора капіталу;

- вплив зміни коефіцієнта реінвестування:

$$\Delta G_{k_r} = SP' \times PA' \times MK' \times (k_r' - k_r^0), \quad (3.12)$$

де MK' – мультиплікатор капіталу звітнього періоду;

$(k_r' - k_r^0)$ – відхилення коефіцієнта реінвестування прибутку.

3. Визначення сукупного впливу факторів на рівень внутрішньої капіталізації банку: $\Delta G = \Delta G_{SP} + \Delta G_{PA} + \Delta G_{MK} + \Delta G_{k_r}$. (3.13)

Результати практичного застосування вищеописаної техніки факторного аналізу показали: рівень внутрішньої капіталізації досліджуваного банку в 2020р. становить 0,18%, що на 38,92% менше, ніж у попередньому році (табл. 3.2). Отже, зростання банківських активів є виправданим лише на 0,18%, оскільки це не призведе до концентрації фінансових ризиків (саме таку частку сукупного капіталу досліджуваний банк міг сформувати за рахунок внутрішньої капіталізації у 2020р.).

Варто зазначити, що зниження рівня внутрішньої капіталізації банку на 38,92% у звітньому році порівняно з попереднім роком негативно вплинуло на зниження: маржі прибутку на 22,7% (величина впливу: -12,95%), дохідності активів на 1,4% (величина впливу: -2,38%), коефіцієнта реінвестування на 64,6% (розмір впливу: -31,96%), а позитивний вплив мало на збільшення мультиплікатора капіталу на 1,5 (величина впливу: +6,27%).

Зауважимо, що збільшення власного капіталу за рахунок реінвестування чистого прибутку має свої позитивні й негативні моменти (табл. 3.3).

Таблиця 3.2. Факторний аналіз рівня внутрішньої капіталізації АТ КБ «Приватбанк» у 2019-2020рр.*

(млн. грн.)

Показники	Період		Відхилення, (+,-)				
	2019р.	2020р.	Усього	у тому числі за рахунок зміни факторів:			
				маржі прибутку (SP)	дохідності активів (PA)	мультиплікатора капіталу (МК)	коефіцієнта реінвестування (k_r)
Чистий прибуток (NP)	32670	24561	-8109	—	—	—	—
Сукупні активи (A)	309659	382643	+72984	—	—	—	—
Валовий дохід (GE)	47635	53463	+5828	—	—	—	—
Власний капітал (K)	54626	53057	-1569	—	—	—	—
Маржа прибутку (SP), %	68,6	45,9	-22,7	—	—	—	—
Дохідність активів (PA), %	15,4	14,0	-1,4	—	—	—	—
Мультиплікатор капіталу (МК)	5,7	7,2	+1,5	—	—	—	—
Коефіцієнт реінвестування, %	65,0	0,4	-64,6	—	—	—	—
Рівень внутрішньої капіталізації (G), %	39,1	0,18	-38,92	-12,95	-2,38	+6,27	-31,96

*Примітка. Обчислено автором на основі фінансової звітності банку [55].

Однак, слід мати на увазі, що тривале стримування дивідендних виплат може призвести до зниження ринкової вартості банківських акцій та втрати акціонерів.

Таблиця 3.3. Переваги та недоліки нарощення власного капіталу банку за рахунок прибутку*

Переваги	Недоліки
простота і швидкість (переведення коштів з одного бухгалтерського рахунка на інший); відсутність додаткових затрат на залучення капіталу; незалежність від ринкової кон'юнктури; відсутність загрози розширення кола власників і втрати таким чином контролю над банком.	висока ймовірність зменшення дивідендних виплат акціонерам; виникнення проблеми зниження курсу банківських акцій на фондовому ринку, що ускладнює залучення нових акціонерів; повільні темпи збільшення власного капіталу; висока чутливість власного капіталу в процесі його генерації до коливань процентних ставок і змін економічних умов фінансового ринку.

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [50; 52; 56].

Як видно з табл. 3.3, досить простим і швидким способом нарощення власної капітальної бази є використання банком чистого прибутку, що не

пов'язано з додатковими витратами банку. На наш погляд, з метою стимулювання процесів збільшення власного капіталу досліджуваного банку шляхом капіталізації нерозподіленого прибутку потрібно запровадити пільги щодо звільнення від оподаткування тієї частини прибутку, яка буде спрямовуватися банком на поповнення власного капіталу шляхом реінвестування та звільнення від оподаткування дивідендів, нарахованих і сплачених акціонерам у формі акцій, емітованих банком.

Крім того, банк не має забувати про прибуток, який є кінцевою метою його діяльності, а його зниження ставить під сумнів доцільність та можливість існування банківської установи. Низька рентабельність може призвести до «проїдання» капіталу й відкликання ліцензії, а також до зниження темпів зростання власного капіталу не лише за рахунок скорочення реінвестування прибутку, а й за рахунок неминучого падіння інвестиційної привабливості банку, що, відповідно, обмежить надходження капіталу від потенційних акціонерів.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що нерозподілений прибуток – це основне внутрішнє джерело зростання власного капіталу банку, здатне забезпечити стабільний та довгостроковий його розвиток. Розглядаючи нерозподілений прибуток як джерело поповнення власного капіталу банку, необхідно враховувати фінансові результати діяльності банку, методи визначення і форму виплати дивідендів акціонерам. Для досліджуваного банку найбільш прийнятним способом використання прибутку для збільшення власного капіталу є реінвестування прибутку з обов'язковим врахуванням усіх факторів впливу на рівень внутрішньої капіталізації банківської установи.

3.2. Стратегії підвищення капіталізації банку як результат оптимізації управління його власним капіталом

В ході розробки системи управління власним капіталом банку необхідно враховувати також і загальну стратегію його розвитку. Тому політика формування капіталу банку пов'язана зі стратегією банку та розміром його

власного капіталу, а її оптимальність забезпечується за рахунок підтримки мінімального рівня ризику за умов нарощення власного капіталу, розширення активних операцій банку та збільшення рівня його прибутковості. Якщо стратегія розроблена, то вона є не головною гарантією, але вирішальним фактором успіху діяльності банку.

Загальною вимогою до стратегії розвитку банку є те, що вона повинна бути спрямована на досягнення конкретного зростання й включати в себе стратегічні плани за усіма видами діяльності. Нагадаємо, що стратегічні цілі і завдання визначаються банком виходячи з його цілей, але можливим є їх обмеження умовами зовнішнього середовища та вимогами діючого законодавства України. Відтак, доцільно показувати набір таких складових стратегії управління власним капіталом, які можна буде за потреби скоригувати в ході їх застосування в практичній діяльності банку. Наведемо типові стратегії управління власним капіталом банку в табл. 3.4.

Таблиця 3.4. Типові стратегії управління власним капіталом банку*

<i>Стратегія</i>	<i>Завдання управління</i>	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
Підтримання ліквідності та платоспроможності	Збільшення власного капіталу для покриття всіх можливих ризиків	Стійкість у короткостроковому періоді за умов високого ризику	Зниження прибутковості, незначні розміри дивідендів, надлишок ліквідності
Максимальна віддача капіталу	Зменшення вкладень в неефективні активи; дивідендна політика спрямована на підтримку високої курсової вартості акцій; нарощення капіталу банку за рахунок зовнішніх джерел здійснюється помірними темпами	Високий рівень рентабельності власного капіталу, високі норми прибутковості та дивідендів	Високі вимоги до кваліфікації усіх спеціалістів та фахівців банку, значний рівень ризику втрати ліквідності
Врівноважена стратегія	Підтримання рентабельності власного капіталу за низького рівня ризику; зважена політика управління ризиками, невисокі темпи росту прибутку, незначні розміри дивідендних виплат, які спрямовуються на капіталізацію	Оптимальна надійність банку, орієнтована на довгострокову діяльність	Технічно складний і трудомісткий процес визначення величини власного капіталу

*Примітка. Сформовано автором на основі опрацювання [28; 31; 57].

Стратегія управління формуванням власного капіталу банку полягає фактично в забезпеченні зростання абсолютної величини власного капіталу та його ефективному використанні з метою забезпечення виконання ним зазначених вище функцій.

Для обґрунтованого вибору стратегії управління власним капіталом банку варто враховувати такі критерії:

1) на рівні банківської системи країни: інтереси держави, дотримання міжнародних вимог, ризики у системі, конкурентоспроможність на ринку банківських послуг, загальна банківська структура, стратегія розвитку фондового ринку;

2) на рівні окремого банку: ризики, при здійсненні діяльності, позиція банку на ринку, склад власного капіталу, підтримка відповідного рівня іміджу, вимоги до регулятивного капіталу, умови на фінансовому ринку, розмір прибутків, корпоративний контроль [34].

Враховуючи з'ясовані нами особливості діяльності та формування власного капіталу АТ КБ «Приватбанк», слід відмітити, що найбільш сприятливішою для даного банку стратегією управління власним капіталом є врівноважена стратегія

Враховуючи те, будь-яке фінансове рішення має обґрунтовану оцінку, важливо виділити такий елемент системи управління власним капіталом банку, як моніторинг. Результати такого моніторингу є основою для формування управлінських рішень стосовно вибору альтернативних методів, інструментів управління власним капіталом банку.

В умовах економічної нестабільності назріла об'єктивна необхідність пошуку нових стратегічних напрямів підвищення капіталізації банків України, які відповідають сучасним економічним реаліям і формуванням напрямів подальшого розвитку конкурентоспроможної вітчизняної банківської системи України, яка б відповідала рівню країн із розвинутими банківськими системами, сприяла б забезпеченню підвищення ефективності розвитку національної економіки, що дало б змогу швидше адаптувати західний досвід управління капіталом банків та освоєння його сучасних підходів. Саме тому,

напрями підвищення капіталізації банків України мають бути результатом оптимізації управління власним капіталом банків.

На наш погляд, зазначеному вище питанню слід приділяти більше уваги в АТ КБ «Приватбанк», оскільки вони є одними з найбільш проблемних на сучасному етапі і потребують чітких рекомендацій до їх вирішення (рис. 3.1). Запропоновані напрями підвищення капіталізації банків України на макро- і мікрорівні сприятимуть підвищенню ефективності функціонування механізму управління капіталом банків. Це дозволить в умовах економічної нестабільності зберегти національну банківську систему, підвищити її фінансову стійкість і здатність протистояти кризовим явищам у майбутньому.

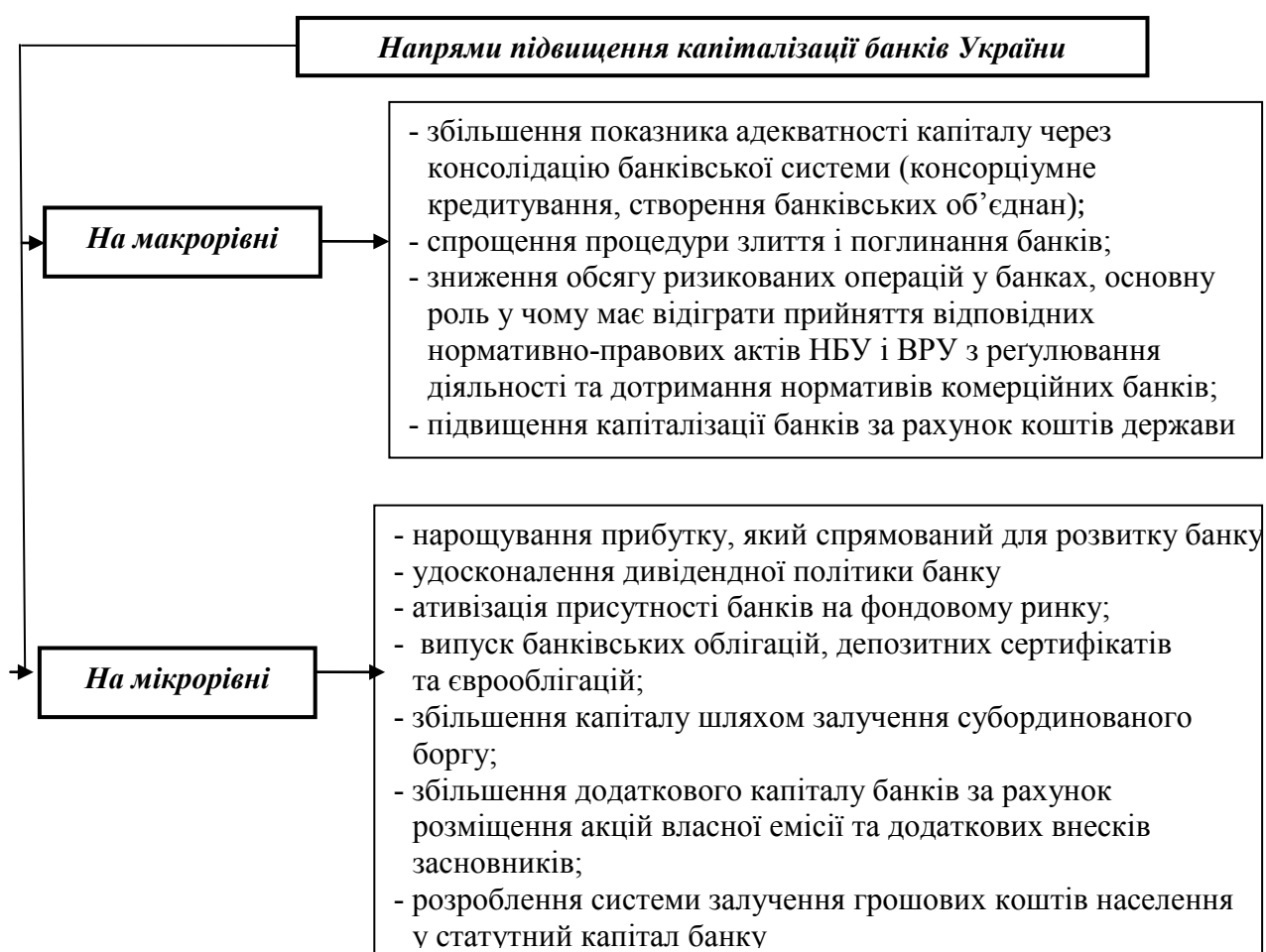

Рисунок 3.1 - Напрями підвищення капіталізації банків України на макро- і мікрорівні*

*Примітка. Побудовано автором на основі опрацювання [11; 18; 54].

Результативність цілей, досягнення ефективного розвитку банківської системи України значною мірою залежать від оперативності, своєчасності

виконання адекватних дій Національного банку України щодо регулювання капіталізації банківської системи України на макро-рівні та внутрішніх ресурсів банків на мікро-рівні.

Тому вважаємо за необхідне розглянути можливість підвищення капіталізації АТ КБ «Приватбанк» із врахуванням його особливостей діяльності та поданих на рис. 3.1 можливих напрямів макро- та мікро-рівнях. Розглядаючи можливі напрями капіталізації банку на макрорівні відзначимо, що найбільш прийнятним для досліджуваного банку є підвищення рівня капіталізації за рахунок коштів держави шляхом надання фінансової допомоги.

На нашу думку, з боку держави слід запровадити обов'язкові додаткові грошові «вливання» в банківську систему через програму субординованого кредитування. Це повинно проявлятися перш за все на державних банках. Як свідчить світовий досвід, слабкість кредитних інститутів і фінансових ринків, що виражається в недостатній ефективності перерозподілу капіталу на інвестиційні цілі в економіках країн, що розвиваються, може компенсуватися державним втручанням у функціонування фінансових ринків через систему державних банків: у середньому у світі 42% капіталу найбільших банків контролює держава [57].

Нажаль, державні банки унаслідок обмеженого розміру капіталу вичерпали можливості подальшого зростання. Світова практика доводить, що такий напрям підвищення капіталізації банків не є дуже ефективним. У більшості випадків держава, здійснюючи капіталізацію банків за рахунок державних коштів, намагається лише врятувати банк від банкрутства, а не здійснити його перетворення з приватного на державний банк. Це необхідно робити з метою уникнути великих соціально-економічних втрат і негараздів, які можуть негативно вплинути на політичну та соціально-економічну обстановку в країні. Держава, вкладаючи свої кошти у власний капітал банку, зацікавлена таким чином підтримати не лише окремий банк, а й всю банківську систему. Проте, держава не має можливостей інвестувати значні обсяги коштів у всі банки, що знаходяться у кризовому стані. Звідси держава вибирає лише ті

банки, руйнація яких може суттєво вплинути на всю банківську систему та соціально-економічний стан у країні.

На сьогодні важливим фактором збільшення капіталізації банків є поліпшення якісного рівня корпоративного управління. В Україні досить поширеною є практика, коли права дрібних акціонерів на отримання частки прибутку та участь в управлінні банками порушуються внаслідок наявності додаткових зобов'язань банку перед власниками крупних пакетів акцій. У цьому контексті, важливим є виділення на пряму підвищення капіталізації банку за рахунок збільшення статутного капіталу за рахунок державних коштів, адже АТ КБ «Приватбанк» є націоналізованим банком.

Враховуючи вітчизняне законодавство, пропонуємо АТ КБ «Приватбанк» дотримуватися вимог Базельського комітету при розкритті інформації. Такий підхід матиме за мету підтримання та зміцнення ділової репутації та довіри до банку шляхом інформаційної відкритості та прозорості і представлятись широкому колу громадськості. Професійно подана інформація, відгуки клієнтів, створення блогів на сайтах банків забезпечить позитивну репутацію банків, дасть змогу успішно здійснювати конкурентну боротьбу на фінансовому ринку України.

Важливим кроком у підвищенні капіталізації досліджуваного банку повинно стати удосконалення системи ризик-менеджменту. Вважаємо, що банки повинні керуватися такими принципами системи управління ризиками формування власного капіталу: наявність стратегії управління ризиками та відповідної організаційної структури, принцип колегіальності, розділення конфліктів інтересів. Пропонуємо банку використовувати ті моделі ризик-менеджменту, які побудовані не тільки на базі середньостатистичних даних, а й ті, що враховують критичні дані, що особливо актуально в умовах економічної нестабільності. Тому в сучасних умовах, у межах використання передового міжнародного досвіду банківської діяльності та впровадження рекомендацій Базельського комітету необхідний новий підхід до побудови моделей ризик-менеджменту. Зокрема, використання комплексних «внутрішніх стрес-тестів»

для банку, що дозволять виявляти його слабкі сторони та готовність банку до кризової ситуації.

Для підвищення капіталізації банків і банківської системи України пропонуємо створити систему рейтингування у НБУ, яка дозволить посилити контроль та нагляд за банками у сфері управління капіталом банків і сприятиме налагодженню діалогу із громадськістю, підвищенню довіри населення до банків.

Із пропонованих напрямів нарощення обсягів капіталізації мікро-рівня вважаємо для досліджуваного нами банку використати саме внутрішні ресурси - збільшення власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку. Цей напрям має велике значення для будь-якого банку, проте, він має право на існування лише в умовах стабільного зростання обсягів банківських послуг, зокрема значних доходів від кредитно-інвестиційної діяльності банку. Зростання прибутку від кредитно-інвестиційних операцій може бути при загальній тенденції до економічного зростання в країні, великих попитах на кредитні ресурси з боку фізичних і юридичних осіб. Однак, в умовах фінансово-економічної кризи, погіршення стану державних фінансів, значної девальвації національної валюти до світових валют, цей напрям капіталізації можуть використовувати лише окремі банки, які мають можливість одержувати прибуток і в цих складних умовах.

Отже, запропоновані нами напрями підвищення капіталізації для АТ КБ «Приватбанк» тісно переплітаються між собою, поєднуючи напрями як макро-, так і мікро-рівня. Тому їх слід розглядати як результат ефективного управління власним капіталом банку в сучасних умовах на основі використання врівноваженої стратегії, яка базується на підтриманні рентабельності власного капіталу за низького рівня ризику, зваженій політиці управління ризиками, невисоких темпи росту прибутку, незначних розмірах дивідендних виплат, які будуть спрямовуватися на капіталізацію.

Сукупний ефект від зазначених напрямів управління власним капіталом АТ КБ «Приватбанк» безумовно сприятиме відновленню довіри до банківської системи та підвищенню капіталізації банківської системи України, а також

підвищить конкурентоспроможність банку на світовому фінансовому ринку та забезпечить фінансову стабільність національної економіки на шляху інтеграції у світове господарство. Це, у свою чергу, стимулюватиме розвиток реального сектора економіки й створить умови для формування стабільного конкурентного середовища у банківській сфері та національної безпеки країни в цілому.

ВИСНОВКИ

В роботі поглиблено теоретичні положення управління власним капіталом банківських установ та запропоновані напрями удосконалення управління власним капіталом банків. Результати дослідження дозволили зробити відповідні висновки теоретичного і практичного характеру.

У процесі дослідження з'ясовано, що основна складова капіталу банку – це власний капітал, який має чітко виражену правову основу та функціональне призначення. Обґрунтовано сутність власного капіталу банку, розкрито його структуру та напрями використання для формування матеріальних, нематеріальних і фінансових активів у грошовій формі з метою забезпечення ефективного функціонування банку. Проведено класифікацію власного капіталу банку за ознаками: організаційно-правовою формою діяльності, формами вкладення та власності, характером використання, способом розрахунку і джерелами формування. Акцентовано увагу на одному з найважливіших для управління банком критеріїв класифікації – способі розрахунку власного капіталу, за яким окреслено сутність балансового та регулятивного капіталу банку, виокремлення яких системі банківського менеджменту, зумовлене особливостями їхньої структури і потребами розвитку концепцій управління банківськими ризиками.

На основі проведеного в роботі огляду наукових підходів до управління власним капіталом банку з'ясовано, що сучасна практика управління власним банківським капіталом з боку держави трактує банківський капітал у вузькому розумінні, акцентуючи увагу на тому, що власні кошти банку, що належать йому на правах власності можуть бути витрачені на покриття непередбачених збитків, не зачіпаючи при цьому інтересів його клієнтів. Це пов'язано з тим, що банківський капітал є основою функціонування банків. Від його розміру, власників та ряду інших характеристик залежить розвиток банків, що володіють великим фінансовим потенціалом, завдяки можливості створювати активи, що у декілька разів перевищують активи великих підприємств промисловості.

Необхідність управління власним капіталом банку з боку держави пов'язане з виключною зацікавленістю суспільства у стабільній та ефективній роботі банків. Впливаючи на основу діяльності банку, якою виступає власний банківський капітал, регулюючі органи сприяють забезпеченню економічного розвитку і процвітання держави, довіри до банківських установ з боку населення. У даному ракурсі управління власним капіталом банків використовується як механізм економічного впливу на керівництво та власників банку з метою забезпечення адекватного розміру банківського капіталу для покриття непередбачених збитків.

В роботі розмежовано трактування сутності таких понять, як: «управління капіталом банку», «банківське регулювання», «банківський нагляд», «нагляд за достатністю капіталу банку» й обґрунтовано доцільність використання в дослідженні термінів «управління власним капіталом банку» і «регулювання банківського капіталу» за змістовою потребою та необхідністю.

Сутність управління власним капіталом банку розкривається як сукупність принципів і методів реалізації фінансових рішень, пов'язаних із залучення власних фінансових ресурсів, а також з вибором і обґрунтуванням найбільш вигідного їх розміщення відповідно до обраної стратегії розвитку банку.

Головною метою системи управління власним капіталом банку є забезпечення його необхідного розміру та підтримка рівня достатності активним операціям банку. Система управління власним капіталом банку містить такі елементи: цілі, завдання, принципи, об'єкт, методи, суб'єкт управління. Банки повинні керуватися такими принципами системи управління власного капіталу: наявність стратегії управління, наявність відповідної організаційної структури, принцип колегіальності, принцип розділення конфліктів та інтересів. Ефективне управління власним капіталом банку полягає у вирішенні таких завдань: мінімізація вартості власного капіталу та зменшення трансакційних витрат щодо залучення власних коштів.

Банки здійснюють управління власним капіталом з метою забезпечення продовження діяльності банку максимізуючи свої прибутки. В процесі

управління власним капіталом банку основна мета полягає у забезпеченні дотримання вимог до капіталу, встановлених НБУ, спроможності банку функціонувати як безперервне діюче підприємство та утримувати обсяги капітальної бази на рівні, необхідному для забезпечення дотримання встановлених нормативів капіталу.

Управління власним капіталом банку має ґрунтуватися на оцінці його вартості, що дає змогу одержати додаткову інформацію для прийняття відповідних рішень поточної діяльності й стратегічного планування. Тому велике значення має спосіб розрахунку вартості власного капіталу, яких у банківській практиці налічується декілька.

В результаті проведеного аналізу сучасного стану АТ КБ «Приватбанк» виявлено особливості управління формуванням власного капіталу банку. Зокрема, з'ясовано, що власний капітал банку в межах основного і додаткового капіталу має такі складові: статутний капітал, резервний капітал, резерви переоцінки активів, прибуток минулих років, прибуток звітного року, емісійні різниці. Головним елементом власного капіталу банку є його статутний капітал, який сформований за рахунок коштів держави й після націоналізації в 2017р. його розмір було збільшено в 4 рази до 206 млрд. грн. В процесі своєї діяльності банк створює також резервний та спеціальні фонди, які зараховуються до власного капіталу; такі фонди формуються за рахунок чистого прибутку в результаті його розподілу. Упродовж 2016-2020рр. частка резервного капіталу коливається в межах 15-17% власного капіталу банку. Важливою складовою власного капіталу досліджуваного банку є прибуток, який залишається в розпорядженні банку після виплати нарахованих дивідендів, відрахувань у загальні резерви, резервний фонд та в інші резерви банку. Нерозподілений прибуток банку вміщує результат минулих років, результат минулого року, що очікує затвердження і результат поточного року. Чистий прибуток банку за 5 років зріс на 200,8 млрд. грн., найбільший його розмір був у 2019 році – 32,70 млрд. грн., що було на 24,82% більше ніж у 2020 році.

В процесі управління власним капіталом АТ КБ «Приватбанк» також визначають його достатність, яка тісно пов'язана з його здатністю розраховуватися за всіма взятими на себе зобов'язанням. Підкреслено, що достатність власного капіталу банку є важливим інструментом управління, як з боку держави, так і з боку власників, акціонерів і клієнтів банку, оскільки дає змогу зробити висновок про можливості виникнення потенційних проблем із платоспроможністю банку та його здатністю у разі банкрутства повністю задовольнити вимоги кредиторів. Управління власним капіталом АТ КБ «Приватбанк» з боку держави здійснюється з допомогою контролю за дотриманням нормативів капіталу, які встановлені НБУ: Н1, Н2, Н3. Встановлено, що банк дотримується вимог щодо розміру та достатності власного капіталу. В структурі регулятивного капіталу що у 2016-2017рр. переважав суттєво капітал 1-го рівня, тоді як у 2018-2020рр. частка основного й додаткового капіталу у сформованому регулятивному капіталі становила 50%. Після націоналізації банк в повній мірі дотримується нормативів достатності капіталу Н2 і Н3, фактичні значення яких суттєво перевищують їх встановлені нормативи.

В ході пошуку напрямів удосконалення управління власним капіталом для АТ КБ «Приватбанк» з'ясовано, що головним внутрішнім джерелом нарощення власного капіталу є чистий прибуток на основі повного або часткового його реінвестування. Використання багатофакторної мультиплікативної моделі дало можливість визначити рівень внутрішньої капіталізації банку із врахуванням впливу маржі прибутку, доходності використання активів, мультиплікатора капіталу та коефіцієнта реінвестування. Додатковим стимулом для банку в нарощенні внутрішньої капіталізації буде запровадження податкових пільг. В роботі доведено, що для покращення забезпеченості власним капіталом, банк повинен зосередитись на підвищенні прибутковості (капіталу, активів), скороченні витрат, оптимізації фінансової та дивідендної політики.

Дивідендна політика банку має бути оптимальною, максимально враховувати як потреби акціонерів, так і необхідність нарощення капітальної

бази. В цьому й полягає основне завдання банківського менеджменту щодо управління прибутком і власним капіталом. Раціональною є така дивідендна політика, яка максимізує ринкову вартість банківських акцій, а отже, й цінність самого банку. В такому разі банківська установа має змогу зберегти вже наявних акціонерів і успішно залучати нових. Дуже важливо, щоб дохідність банківських акцій не була нижчою за дохідність інших видів інвестицій з таким самим рівнем ризику.

Політика формування капіталу банку пов'язана зі стратегією банку та розміром його власного капіталу, а її оптимальність забезпечується за рахунок підтримки мінімального рівня ризику за умов нарощення власного капіталу, розширення активних операцій банку та збільшення рівня його прибутковості. Розроблена стратегія формування та поповнення власного капіталу банку має бути вирішальним фактором успіху діяльності банку. Досліджено типові стратегії управління власним капіталом банку: стратегія підтримання ліквідності та платоспроможності, стратегія максимальної віддачі капіталу та врівноважена стратегія.

Акцентовано увагу на необхідності використання АТ КБ «Приватбанк» врівноваженої стратегії управління власним капіталом, яка полягає в забезпеченні зростання його абсолютної величини та ефективному використанні з метою виконання банком своїх функцій. Реалізація такої стратегії в управлінні власним капіталом забезпечить оптимальну надійність банку, орієнтована на довгострокову його діяльність на фінансовому ринку України.

Обґрунтовано напрями підвищення капіталізації банків на макро- і мікрорівні, які сприятимуть підвищенню ефективності функціонування управління власним капіталом банків. Рекомендовано АТ КБ «Приватбанк» окрім реінвестування прибутку здійснювати підвищення якісного рівня корпоративного управління, удосконалювати систему ризик-менеджменту шляхом запровадження внутрішніх стрес-тестів, що дозволять виявляти слабкі сторони банку та його рівень готовності до кризових ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: підруч. за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича. К. : КНЕУ, 2010. 599 с.
2. Базель III: прогноз впливу URL. <http://kornellio.livejournal.com/31002.html>
3. Банківські операції : підруч. / за ред. А. М. Мороза. К. : КНЕУ, 2000. 384 с.
4. Банківська система: навч. посіб.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Береславської ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 485 с.
5. Банківський нагляд. Дані фінансової звітності банків. URL. www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category
6. Банківський нагляд. Основні показники діяльності банків України. URL. www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
7. Банківський нагляд: Навчальний посібник / Грушко В.І., Лаптев С.М., Любунь О.С., Раєвський К.Є. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.
8. Банківський менеджмент : навч. посіб. / за ред. О. А. Кириченка.[3-тє вид., перероб. і доп.]К. : Знання-Прес, 2002. 438 с.
8. Банковское дело : учеб. / под ред. В. И. Колесникова, Л. П. Кроливецкой. [4-е изд., перераб. и доп.] М.: Финансы и статистика, 1998. 464 с.
9. Банковское дело: учеб. / под ред. Г. Н. Белоглазовой, Л. П. Кроливецкой. [5-е изд., перраб. и доп.] М.: Финансы и статистика, 2004. 592 с.
10. Банковское дело : учеб. / под ред. О. И. Лаврушина. М.: Финансы и статистика, 1998. 576 с.
11. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посіб. Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Говерла, 2018. 363 с.
12. Верховна Рада знизилася мінімальний розмір статутного капіталу для реєстрації банків. URL. https://lb.ua/economics/2020/05/13/457418_minimalniy_ustavniy_kapital_bankov.html
13. Герасименко В., Герасименко Р. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи. *Вісник НБУ*. 2010. № 10. С. 12-17.

14. Гордієнко Т., Сидоренко В. Стратегії управління власним капіталом банку. *Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір»*. 2018. №3(31). С. 101-107.
15. Дані наглядової статистики. Економічні нормативи. URL. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>
16. Дані наглядової статистики. Згруповані балансові залишки URL. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>
17. Директива Ради ЄС 89/299/ECC від 17.04.1989 Про власні кошти кредитних установ. <http://europa.eu.int/search 97cgi>
18. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль : Економічна думка, 2017. 512 с.
19. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика; под общ. ред. В. Лукашевича ; [пер с англ. В. Лукашевича и др.]. М. : 1996. 448 с.
20. Домбровська Л. В., Потривасва В. К. Сучасні тенденції в управління ресурсами комерційних банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №21. С. 49-44.
21. Дроботя Я., Телятник М. Управління капіталом комерційного банку. 2021. *Економіка та суспільство*, №31. URL <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/677 9>
22. Енциклопедія банківської справи України / редкол.: В. С. Стельмах (голова) [та ін.] К. : Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.
23. Жукова О.А., Гончарук А.В. Щодо оцінки управління капіталом банку. *Подільський науковий вісник*. 2019. № 2 (10). С. 23-29.
24. Загальна інформація про банк. URL. <https://privatbank.ua/about>
25. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник. Львів : Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2005. 714 с.
26. Закон України “Про банки і банківську діяльність” № 2122-III від 7.12.2000р. *Урядовий кур’єр*. 2001. № 8. С. 5–13.
27. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III. *Фінанси України*. 2011. №6. С. 11-23.

28. Зянько В. В., Коваль Н.О., Єпіфанова І. Ю. Банківський менеджмент: навчальний посібник. 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2018. 126 с.
29. Інструкція “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”, затв. постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р. URL. www.bank.gov.ua.
30. Киселёв В. В. Управление банковским капиталом (теория и практика) . М.: Экономика, 1997. 256 с.
31. Коваль І.Р. Управління власним капіталом банку. 2020. №11 URL. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8367>
32. Косой А. М. Капитал коммерческого банка. *Деньги и кредит*. 1993. № 9. С. 33-44.
33. Коцупей Д. О. Деякі питання управління власним капіталом банку. Матеріали V Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації» (м. Хмельницький, 21-22 січня 2022р.)
34. Кох Т. У. Управление банком; [пер. с англ.]: Уфа : Спектр, 1993. 132 с.
35. Кравцова Є. О. Аналіз власного капіталу банку. *Сучасні тренди у розвитку фінансів, банківської справи та страхування: збірник тез II всеукраїнської наукової конференції*. 2020. С. 210-212.
36. Кушнір С.О., Вернидуб М. Ю Особливості формування власного капіталу комерційних банків в Україні. *Молодий вчений*. 2016. №4(31) квітень. С. 104– URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/26.pdf>
37. Ларіонова К.Л., Безвух С.В. Достатність власного капіталу банків України в 2015-2017 роках: стан, проблеми та шляхи вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №22. С. 811-818.
38. Масюк Ю.В., Самойленко І.О. Управління структурою капіталу банку. *Young Scientist*. 2017. № 4 (44). С. 715–718.
39. Міжнародна угода про стандарти та вимоги до достатності капіталу для банківських організацій. Нова редакція основних положень. *Базельський комітет з нагляду за банківською діяльністю*. Базель.: БМР. 2004. 266 с. 37.
40. Міщенко В. І. Банківські операції : підручник. 2ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2017. 796 с.

41. Мишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. [пер. с англ. С.Панчишин, А.Панчишин, Г.Стеблій]. К.: Основи, 1999.963 с.
42. Мороз А. М. Банківські операції: підручник. 2ге вид., випр. і доп. К.: КНЕУ, 2018. 476 с.
43. Онищенко Ю.І., Гребінщикова Т.С. Чинники формування власного капіталу банків України. Гроші, фінанси і кредит. 2016. Випуск №2. 2. Петик Л.О., Підкорчевна В.В. Особливості формування банківського капіталу в Україні. *Молодий вчений*. 2019. №11. С. 583-586.
44. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : під-руч. К.: КНЕУ, 2012. 280 с.
45. Проскурин А. М. Границы защитных свойств банковского капитала. *Бизнес и банки*. 1999. № 3. С. 23–26.
46. Райзерберг Б. А. Современный экономический словарь. 3-е изд., доп М. : ИНФРА-М, 2000. 480 с.
47. Роуз П. С. Банковский менеджмент [пер. с англ. со 2-го изд.]М.: Дело Лтд, 1995. 750 с.
48. Рыжкова К. А. Управление собственным капиталом в акционерных обществах: методологический аспект. *Финансовый менеджмент*. 2012. №16(506). С. 61-71.
49. Савлук С. В. Власний капітал як запобіжник втрати ліквідності банку . Банківська справа. 2018. №2. С. 55–62.
50. Синки Дж.Ф. Управление финансами в коммерческих банка; [пер. с англ. 4-го перераб. изд. Р. Я. Левитина, Б.С. Пинскера]. М. : Catallaxy, 1994. 820 с.
51. Слобода Л. Я. Обґрунтування методів управління власним капіталом банків. *Регіональна економіка*.2012. №1. С. 117-123.
52. Слобода Л. Я. Зарубіжний досвід управління капіталом банків. *Інвестиції: управління, практика, досвід*. 2011. №11. С. 25–31.
53. Словник банківських термінів. Банківська справа: термін. словник / А. Г. Загородній, О. М. Сліпушко, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко К. : Аконіт, 2000. 605 с.

54. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Дзюблюка ; Терноп. нац. екон. ун-т, каф. банк. справи. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2017. 297 с.
55. Фінансова звітність банку. URL. <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
56. Фостяк В. В. Особливості побудови механізму управління капіталом банку. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2011. № 2. С. 181–189.
57. Харченко Т.О., Ковтун А.О. Особливості стратегічного управління в банківській системі. *Ефективна економіка*. 2019. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6852>
58. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. [2-ге вид., випр. і доп.]. К.: Знання-Прес, 2013. 375 с.

Виконала студентка магістратури
спеціальності 072 Фінанси,
банківська справа та страхування
денної форми навчання
«01» лютого 2022 р.

Підпис

Дарія КОЦУПЕЙ

Ім'я, прізвище

Науковий керівник
д.е.н., професор
«01» лютого 2022 р.

Підпис

Віктор СИНЧАК

Ім'я, прізвище

Робота допущена до захисту:
завідувачка кафедри
к.е.н., доцентка
«01» лютого 2022 р.

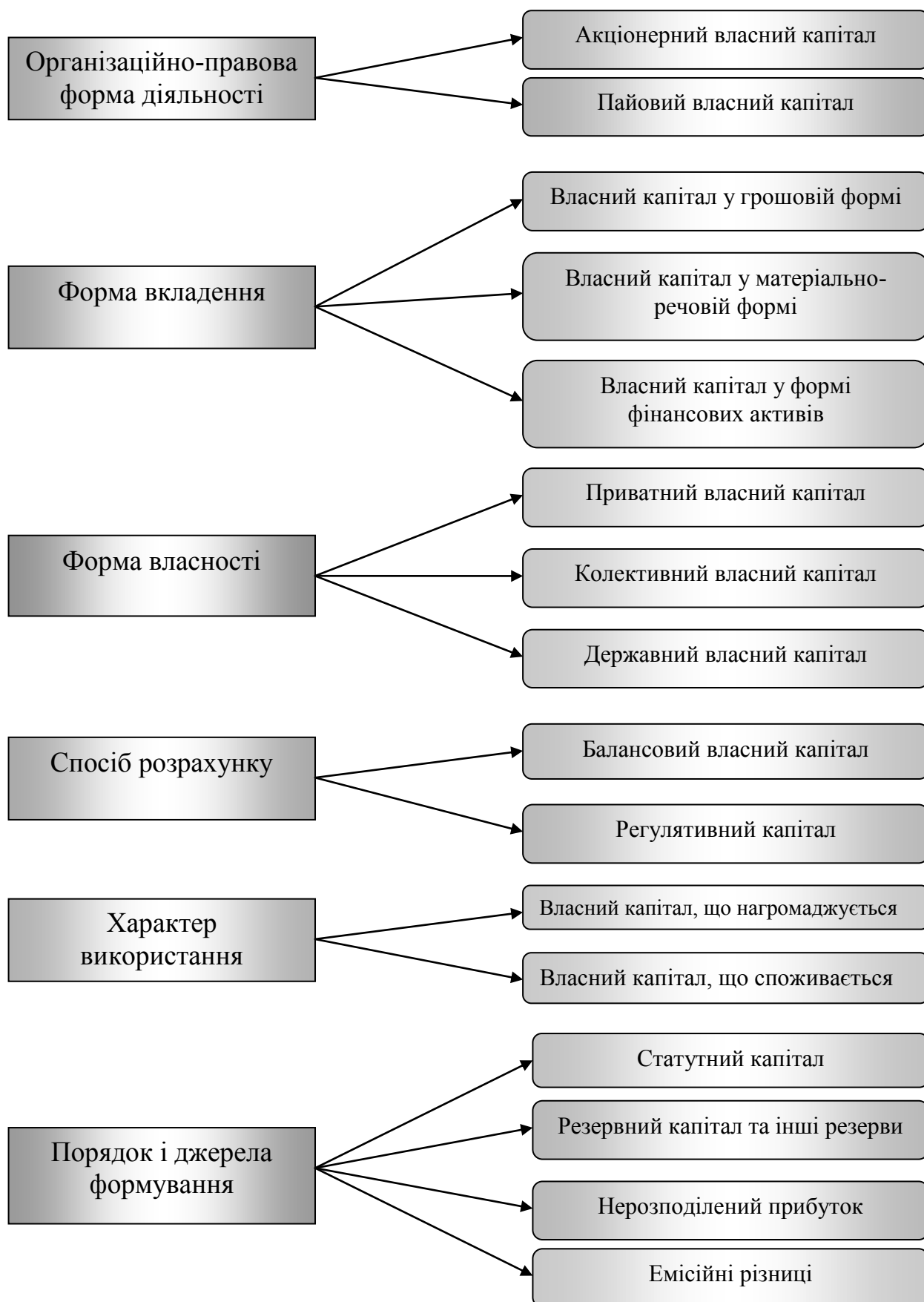
Підпис

Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Ім'я, прізвище

ДОДАТКИ

Класифікація власного капіталу банку*

*Примітка. Побудовано автором на основі опрацювання [42].

Таблиця Б.1. Методи управління власним капіталом банку*

Методи управління	Характеристика сутності методів управління
<i>Планування величини власного капіталу банку</i>	дотримання усіх нормативів капіталу та оптимального співвідношення між обсягами залучених і власних коштів банку
Додаткова емісія акцій банку	забезпечення залучених коштів з зовнішніх джерел фінансування найбільш ефективним способом
Комплексне управління активами і пасивами банку	визначення допустимого та виправданого ступеня ризику операцій та прийняття рішень, що спрямовані на використання ризикових операцій або прийняття системи заходів щодо зниження можливості появи втрат від банківської діяльності з метою досягнення найвищої прибутковості за умов дотримання рівня ліквідності банку
Портфельний метод управління	активи і пасиви банку розглядаються як особливі «портфелі інвестицій»; аналізуються структура активів, їх дохідність та рівень ризику, обирається визначена стратегія формування портфеля активів
Метод потокового моделювання	забезпечує рухливу, динамічну картину формування портфеля активів і пасивів банку; структура активів досліджується не лише у фіксовані моменти, але й за весь необхідний проміжок часу
Імітаційні моделі фінансових потоків	прогнозування ступня коливання показників діяльності банку та його фінансових інструментів є ключовою інформацією для визначення ризиковості діяльності банку
Дивідендна політика банку	підтримка виплати акціонерам банку на відносно постійному рівні, нарощення власного капіталу та забезпечення рівня його достатності
Ризикова політика банку	захист інтересів власників, акціонерів банку шляхом забезпечення відповідного рівня надійності банку
Інформаційна політика	об'єднання методів та інструментів управління власним капіталом, наявність різних методик оцінки величини власного капіталу, наявність спеціалізованих програмних засобів статистичного аналізу, оптимізації, багатокритеріального вибору, причинно-наслідкового моделювання, які були б спрямовані на виявлення взаємопов'язаних факторів, що визначають розмір власного капіталу банку і дають можливість передбачати прогнозні показники ефективності діяльності банку
Метод наукового управління	використання апарату математичного програмування для оптимізації розподілюваних засобів, ресурсів, які забезпечують високий рівень надійності

*Примітка. Складено автором на основі опрацювання [30; 31; 38].

Таблиця В.1. Основні показники діяльності АТ КБ «Приватбанк» у 2018-2020 рр.*

№ з/п	Показники	2018р.	2019 р.		2020 р.	
			Абсолютне значення	Темп росту до поперед. року, %	Абсолютне значення	Темп росту до поперед. року, %
1.	Сумарні активи, млн. грн.	278120	309659	111,3	382643	123,6
2.	Капітал банку, млн. грн.	31575	54626	173,0	53057	97,1
3.	Прибуток після оподаткування, млн. грн.	12846	32670	254,3	24561	75,2
4.	Всього, кредити клієнтам за винятком резервів, млн.грн.	50140	59544	118,8	55021	92,4
5.	Інвестиції, млн. грн.	183460	155536	84,8	224644	144,4
6.	Всього, депозити клієнтів, млн. грн.	230997	240457	104,1	312568	130,0
7.	Чистий відсотковий прибуток / Загальний прибуток, %	83,1	60,2	72,4	80,8	134,2
8.	Невідсотковий прибуток / Загальний прибуток, %	16,9	39,8	235,5	19,2	48,2
9.	ROA, %	4,6	10,6	230,4	6,4	60,4
10.	ROE, %	40,7	59,8	146,9	46,3	77,4
11.	Ліквідні активи / Загальні активи, %	9,8	14,8	151,0	17,7	119,6
12.	Коефіцієнт гірину	7,5	7,1	94,7	8,2	115,5
13.	Коефіцієнт достатності капіталу, %	11,6	19,8	170,7	16,6	83,8
14.	Банківські депозити / Всього депозити, %	4,3	0,01	0,2	0,03	300,0
15.	Всього кредити клієнтам / Всього кредити, %	100	68,7	68,7	68,7	100,0
16.	Сума резервів по кредитах / Всього кредити, %	82,8	79,9	96,5	76,4	95,6
17.	Кількість філій і відділень	2021	1928	95,4	1716	89,0
18.	Чистий процентний дохід, млн. грн.	16758	19679	117,43	21620	109,86
19.	Чистий прибуток, млн. грн.	12846	32670	254,32	24561	75,18
20.	Адміністративні та операційні витрати, млн.грн.	-14041	-14502	103,28	-18087	124,72

*Примітка. Розраховано автором на основі фінансової звітності банку [55].